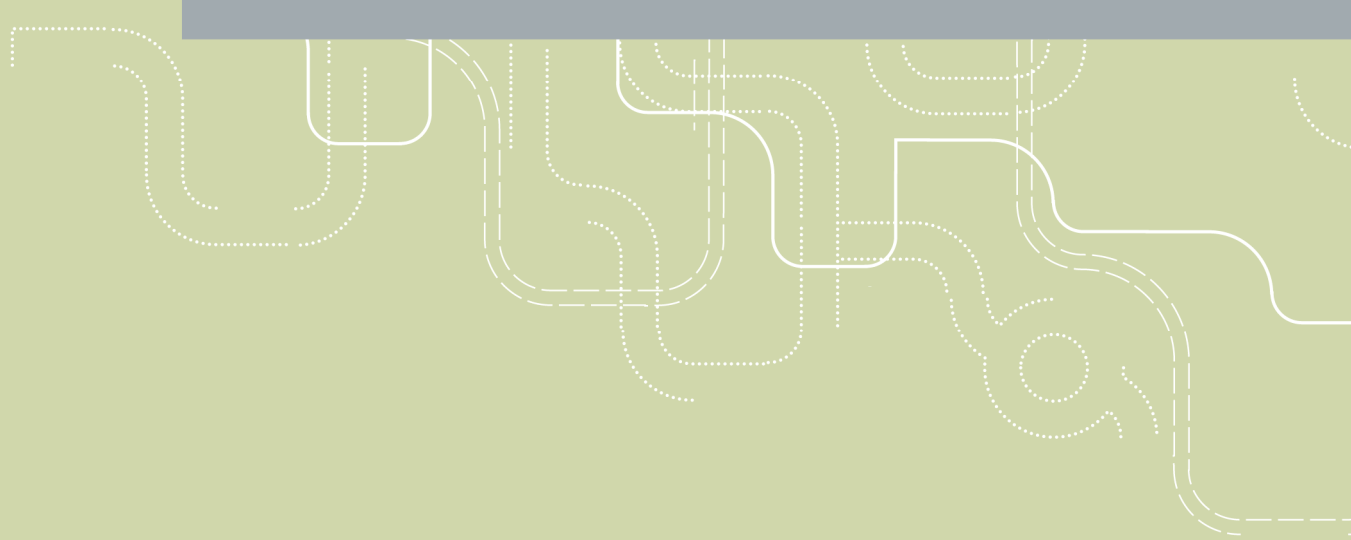

Økonomiske virkninger av reiseliv i Østfold 2006

Økonomiske virkninger av reiseliv i Østfold 2006

Petter Dybedal

Transportøkonomisk institutt (TØI) har opphavsrett til hele rapporten og dens enkelte deler. Innholdet kan brukes som underlagsmateriale. Når rapporten siteres eller omtales, skal TØI oppgis som kilde med navn og rapportnummer. Rapporten kan ikke endres. Ved eventuell annen bruk må forhåndssamtykke fra TØI innhentes. For øvrig gjelder [åndsverklovens](#) bestemmelser.

ISSN 0808-1190

ISBN 978-82-480-0811-8 Papirversjon

ISBN 978-82-480-0812-5 Elektronisk versjon

Oslo, november 2007

Tittel: Økonomiske virkninger av reiseliv i Østfold
2006

Forfatter(e): Petter Dybedal

TØI rapport 920/2007

Oslo, 2007-11

36 sider

ISBN 978-82-480-0811-8 Papirversjon

ISBN 978-82-480-0812-5 Elektronisk versjon

ISSN 0808-1190

Finansieringskilde:

Østfold Fylkeskommune

Prosjekt: 3315 Økonomiske ringvirkninger av
reiseliv i Østfold

Prosjektleder: Petter Dybedal

Kvalitetsansvarlig: Jon Martin Denstadli

Emneord:

Reiseliv; Turistforbruk; Ringvirkninger

Sammendrag:

For 2006 er det beregnet et samlet turistkonsum (overnattende turister) i Østfold på om lag 1,5 milliarder kroner (eksklusive merverdiavgift), herav 442 mill kr i hotell- og restaurantsektoren, 482 mill kr i varehandel, 274 mill kr i transport og 309 mill kr i annen tjenesteyting. En beregnet produksjonsmultiplikator på 1,37 gir drøyt 1,6 milliarder i direkte og indirekte produksjonsvirkninger, når vi definisjonsmessig regner bruttofortjenesten (ca 1/3 av varehandelsomsetningen) som produksjonsverdi. Sysselsettingsvirkningene av turistkonsumet utgjør om lag 2 400 arbeidsplasser, ca 2 prosent av sysselsettingen i fylket. Hytteturismen står for nær halvparten av alle overnattinger i fylket, men kun en firedel av turistkonsumet. Rapporten gir også tall på regionnivå (fem regioner) for overnattinger, konsum og direkte og indirekte produksjons- og sysselsettingsvirkninger.

Title: Economic impacts of tourism in Østfold county
2006

Author(s): Petter Dybedal

TØI report 920/2007

Oslo: 2007-11

36 pages

ISBN 978-82-480-0811-8 Paper version

ISBN 978-82-480-0812-5 Electronic version

ISSN 0808-1190

Financed by:

Østfold County Administration

Project: 3315 Economic impacts of tourism in Østfold

Project manager: Petter Dybedal

Quality manager: Jon Martin Denstadli

Key words:

Tourism; Consumption; Impacts

Summary:

The report estimates total tourist consumption in Østfold county of Norway at 1.5 billion NOK in 2006 (vat not included), of which 442 mill NOK in accommodation and catering, 482 mill NOK in retail trade, 274 mill NOK in passenger transport and 309 mill NOK in other private services. The production multiplier is estimated at 1.37, implying total direct and indirect production values of 1.6 billion NOK (the production value in retail trade being set at one third of the sales value). Direct and indirect employment is estimated to be 2 400 jobs, which constitutes 2 per cent of the total employment in the county. Second home tourism represents nearly 50 per cent of total number of guest nights, but only 25 per cent of tourist consumption. This report also presents figures at the regional levels (five regions within Østfold county).

Language of report: Norwegian

Rapporten kan bestilles fra:
Transportøkonomisk institutt, Biblioteket
Gautstadalleen 21, 0349 Oslo
Telefon 22 57 38 00 - www.toi.no

The report can be ordered from:
Institute of Transport Economics, The library
Gautstadalleen 21, NO 0349 Oslo, Norway
Telephone +47 22 57 38 00 - www.toi.no

Forord

I perioden 1999 – 2002 gjennomførte Transportøkonomisk institutt (TØI), i samarbeid med Norsk institutt for by- og regionforskning og Statistisk sentralbyrå, prosjektet ”Utvikling av data og modeller til analyse av turismens regionale og lokale betydning” (finansiert av Norges Forskningsråd). Dette verktøyet ble blant annet laget for å utarbeide fylkesvise og regionale analyser av reiselivets indirekte og direkte virkninger. Med utgangspunkt i dette verktøyet har TØI beregnet slike virkninger for en rekke fylker og regioner innen fylkene de senere år. TØI har på denne bakgrunn fått i oppdrag å beregne de økonomiske ringvirkningene av reiseliv for Østfold fylke og for spesifiserte regioner innen fylket.

Mer spesifikt vil dette si å beregne hvor mye turister bruker av penger på kjøp av varer og tjenester, og hvilke direkte og indirekte virkninger dette får i form av økt produksjon og sysselsetting. Virkningene er beregnet for 2006.

Initiativet til denne analysen er tatt av Østfold fylkeskommune, som også er oppdragsgiver. Prosjektansvarlig for oppdragsgiver har vært Anne-Louise Daae, prosjektleder Reiseliv, Seksjon for Nærings- og prosjektutvikling i Østfold fylkeskommune.

Rapporten er skrevet av Petter Dybedal, som også har vært TØIs prosjektleder. Jon Martin Denstadli har kvalitetssikret rapporten og Tove Ekstrøm har stått for behandling av tekst og tabeller og tilrettelagt rapporten for publisering.

Oslo, november 2007
Transportøkonomisk institutt

Lasse Fridstrøm
instituttssjef

Jon Martin Denstadli
avdelingsleder

Innhold

Sammendrag

1	Problemstillinger og definisjoner	1
1.1	Bakgrunn og prosjektmål	1
1.2	Resultatvariable	1
1.3	Regioninndeling	2
1.4	Hvem er turister ?	2
1.5	Turistkonsumet	3
2	Turistovernattinger i Østfold	4
2.1	Statistikkgrunnlag for overnattinger i kommersielle bedrifter	4
2.2	Hotellovernattinger i Østfold	6
2.3	Overnattinger på campingplasser og i hytteanlegg i Østfold	6
2.4	Beregning av private overnattinger	7
2.5	Oppsummering overnattinger	12
3	Beregning av turistenes konsum	14
3.1	Hovedtrekk i metoder anvendt i tidligere analyser	14
3.2	Metode for Østfold	15
3.3	Forbrukstall overnattinger utenom privat hytte	16
3.4	Beregning av hyttegjesters forbruk	17
3.5	Totale konsumtall	18
4	Direkte og indirekte produksjonsvirkninger og sysselsetting	22
4.1	Innledning	22
4.2	Direkte og indirekte produksjonsvirkninger	23
4.3	Sysselsetting	26
4.4	Oppsummering direkte og indirekte virkninger	27
5	Nærmere om gjennomgangstrafikk, dagsturisme og båtturisme	28
5.1	Gjennomgangstrafikk	28
5.2	Dagsbesøk	31
5.3	Båtturisme	33

Litteratur

Sammendrag:

Økonomiske virkninger av reiseliv i Østfold 2006

Overnatting: Turisme er mer enn hotell og camping

Antallet turistovernattinger i Østfold i 2006 (overnattinger foretatt av personer bosatt utenfor fylket) er beregnet til ca 3,6 millioner. Ytterligere ca 470 000 overnattinger ble foretatt av østfoldinger i andre Østfoldregioner enn bostedsregionen.

Tabell 1 Overnattinger i Østfold 2006 etter region og overnattingskategori. Nordmenn og utlendinger. 1000 overnattinge og prosentfordeling innen hver region.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold totalt
Antall overnattinger (1000)						
Hotell	35	94	93	73	16	310
Camping	35	64	53	189	63	404
Hyttegrennd, nordm.	0	12	0	0	0	12
Slekt/venner	100	270	181	191	200	943
Annet	21	84	33	45	36	221
Privat hytte	201	1032	254	337	356	1711
Sum	393	1557	614	836	672	3602
Prosentandel innen hver region						
Hotell	8,9	6,0	15,1	8,7	2,4	8,6
Camping	8,9	4,1	8,6	22,6	9,4	11,2
Hyttegrennd, nordm.	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,3
Slekt/venner	25,4	17,3	29,5	22,8	29,8	26,2
Annet	5,3	5,4	5,4	5,4	5,4	6,1
Privat hytte	51,1	66,3	41,4	40,3	53,0	47,5
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TØI-rapport 920/2007

Hyttebesøk og overnattinger hos slekt og venner utgjorde til sammen nesten tre firedeler av turistovernattingene i fylket (i disse tallene ligger også leie av private hytter). Kommersielle overnattinger (hotell, camping) utgjorde ca 20 prosent av overnattingene i fylket i 2006.

Oppstillingen viser at hytteturismen er den viktigste målt i antall overnattinger i alle regionene i fylket.

Fredrikstad og Hvaler er den viktigste reiselivsregionen i fylket (slik regionene er definert). Denne regionen omfatter flere av de viktigste kystområdene (inkludert Onsøyområdet) i fylket, og står for 38 prosent av alle overnattingene i regionene og nesten 50 prosent av alle hytteovernattingene.

Nordmenns ferie- og fritidsbetingede overnattinger utgjør størsteparten av turistovernattingene i fylket (nesten 80 prosent). Andelen utlendinger utgjør 16 prosent og andelen yrkesbetingede overnattinger (nordmenn pluss utlendinger) utgjør bare drøyt 5 prosent. Vi har da regnet at alle overnattinger utenom hoteller er fritidsbetingede.

Tabell 2 Overnattinger i Østfold 2006 etter nasjonalitet og formål. 1000 overnattinger.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold totalt
Nordmenn	328	1397	491	708	564	3019
- herav yrke	14	49	46	32	6	147
- herav ferie/fritid	314	1348	445	676	558	2872
Utlendinger	65	160	123	127	108	583
- herav yrke	7	11	11	17	1	47
- herav ferie/fritid	58	149	113	110	107	536
Totalt	393	1557	614	836	672	3602

TØI-rapport 920/2007

Personer som er bosatt i én region i Østfold og reiser på ferie i en annen region innen fylket er for øvrig turister på regionnivå, men ikke på fylkesnivå.

Måling av direkte og indirekte økonomiske virkninger

Utgangspunktet er den ”importerte etterspørsel” turister representerer.

Vi er altså ute etter å måle de direkte og indirekte økonomiske virkninger i bestemte geografiske områder av at **turistene** kjøper varer og tjenester i disse områdene. Med turister mener vi her både personer på reise i ferie/fritidsøyemed og personer på reise i forbindelse med yrke (herunder kurs og konferanser).

De direkte virkningene er lik verdien av den produksjonen turistene innkjøper av varer og tjenester skaper i reiselivsnæringene og de andre næringene (for eksempel varehandel) som betjener turistene. Beregningene av turistenes konsum tar utgangspunkt i utvalgsundersøkelser blant norske og utenlandske turister (forbruksundersøkelser, undersøkelser om reiseaktivitet, overnattingsmåter med mer) og fylkesvise satellittregnskap for reiseliv.

For hytteturister er det gjort egne beregninger basert på tilgjengelig materiale om bruksomfang og forbruk av ulike varer og tjenester ved opphold på hytte.

De indirekte virkningene oppstår i hovedsak ved at de foretakene som selger direkte til turistene, må ha underleveranser fra andre produsenter, og ved at turistenes kjøp av varer og tjenester skaper eierinntekter og lønnsinntekter i de berørte foretakene, som igjen brukes til vare- og tjenestekjøp (privat konsum). For beregning av indirekte virkninger anvendes den såkalte PANDA-modellen, som forenklet sagt viser hvordan økt etterspørsel etter bestemte varer og tjenester slår ut i produksjonen i hver enkelt næring.

Omsetning og overrislingseffekter

Turistenes konsum omfatter både kjøp av reiselivsprodukter (overnatting, servering, transport, aktiviteter) og andre typer varer og tjenester (dagligvarer, bensin, post og tele etc.). Våre hovedtall viser at i Østfold utgjorde turistenes konsum i 2006 om lag 1,5 milliarder kroner¹.

Tabell 3 Totalt turistkonsum etter region og næringssektor. Verdier eksklusive mva. Millioner kroner. Østfold 2006.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold totalt
Millioner kroner						
Hotell og restaurant	42,8	137,0	94,4	129,0	44,0	442,3
Varehandel	48,0	181,1	81,6	99,1	81,5	482,5
Transport	18,2	54,2	33,9	46,9	28,8	274,4
Annen privat tjenesteyting	28,9	110,2	53,6	62,0	47,2	308,6
Totalt	137,9	482,5	263,5	336,9	201,5	1507,8
Prosentfordeling						
Hotell og restaurant	31,0	28,4	35,8	38,3	21,9	29,3
Varehandel	34,8	37,5	31,0	29,4	40,4	32,0
Transport	13,2	11,2	12,9	13,9	14,3	18,2
Annen privat tjenesteyting	20,9	22,8	20,3	18,4	23,4	20,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TØI-rapport 920/2007

Salg til turister av andre produkter enn det reiselivsnæringene produserer, kalles ofte overrislingseffekt. Tabellen viser for eksempel at varehandel (inkludert kjøp av bensin) utgjør oppunder en halv milliard kroner, eller nær en tredel av turistomsetningen i Østfold. Ellers utgjør omsetning av overnattings- og serveringstjenester ca 440 og transport ca 275 millioner kroner.

Posten ”annen privat tjenesteyting” omfatter blant annet alle aktiviteter, som for eksempel museer, opplevelser etc., og dessuten også reisebyråttjenester. Tallene

¹ NB! Dette omfatter kun overnattingsgjesters konsum. Dagsbesøkende og gjennomreisende er ikke medregnet.

for Østfold samlet er for øvrig noe høyere enn summen av tallene for regionene på alle punkter. Dette henger sammen med at ferje- og jernbanetjenester ikke er fordelt på regionene.

Fredrikstad/Hvaler er den største reiselivsregionen, med et beregnet turistkonsum på ca 482 millioner. Deretter følger Mossregionen (337 millioner), Sarpsborg (263 millioner) Indre Østfold (ca 200 millioner) og Halden (ca 138 millioner kroner).

Hotellturister legger mest penger igjen per overnattingsdøgn, dermed legger hyttegjester og hotellgjester igjen omtrent like mye, selv om det er nesten seks ganger så mange hytteovernattinger som hotellovernattinger i fylket.

Tabell 4 Turistkonsum totalt etter overnattingsform. Alle turister. Millioner kroner. Østfold 2006.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold samlet
Hotell	42,0	125,1	111,0	112,7	19,8	410,6
Camping/hyttegrend	14,2	35,0	21,4	76,6	25,6	172,7
Slekt/venner	34,9	93,9	63,1	66,3	69,6	327,8
Annet, uoppgitt	8,0	31,8	12,6	17,1	13,7	83,3
Privat hytte	38,7	196,2	55,2	64,1	72,6	416,6
Ikke fordelt transport						96,6
Totalt	137,9	482,5	263,5	336,9	201,5	1507,6

TØI-rapport 920/2007

Direkte og indirekte produksjons- og sysselsettingsvirkninger

I Østfold skapte et beregnet turistkonsum på netto 1,5 milliarder kroner i 2005 direkte og produksjonsvirkninger på knapt 1,2 milliarder (kun 31 % av omsetning i varehandel regnes som produksjon) og indirekte virkninger på ca 430 millioner.

For hver krone i direkte produksjonsøkning skapes en indirekte produksjon til en verdi av 37 øre på fylkesnivå (tilsvarende en multiplikator på 1,37), mens denne multiplikatoren i byregionene ligger på 1,33-1,34 og litt lavere i kommunene i indre Østfold.

Om lag 2 400 personer sysselsettes som følge av turistenes etterspørsel pluss de indirekte virkningene dette skaper. Dette utgjør i underkant av 2 prosent av sysselsettingen på fylkesnivå. På regionnivå utgjør reiselivsrelatert sysselsetting mellom 1,2 prosent (indre Østfold) og 2,2 prosent (Mossregionen).

Tabell 5 Direkte og indirekte reiselivsrelatert etterspørsel, etter region i Østfold. Overnattinger, produksjonsvirkninger og sysselsetting 2006.

	1000 overnattinger	Totalt turistkonsum mill. kroner	Direkte + indirekte produksjons- virkninger mill. kr. ²	Antall direkte og indirekte sysselsatte	Produksjons- multiplikator
Halden	393	137,8	139,3	221	1,33
Fredrikstad/Hvaler	1557	482,1	479,8	762	1,34
Sarpsborg	614	263,3	277,8	441	1,34
Mosseregionen	836	336,7	360,1	572	1,34
Indre Østfold	672	201,2	185,6	337	1,28
Østfold	3602	1507,7	1607,9	2390	1,37

TØI-rapport 920/2007

Gjennomreisende, dagsbesøkende og båtturister

I de foregående tallene er gjennomreisende og dagsbesøkende ikke medregnet. Båtturister som overnatter innen fylket er derimot tatt med som overnattende i kategorien ”annet”, og deres forbruk er dermed med i de foregående beregningene.

Gjennomgangstrafikk

Gjennomgangstrafikken av utenlandske turister er beregnet ut fra TØIs årlige undersøkelser blant utenlandske turister i Norge (som inkluderer trafikkteellinger og intervjuer ved Svinesund og Ørje). Det er beregnet at det var i underkant av 1 million utenlandske gjennomreisende turister i 2006 over Svinesund (begge veier til sammen) og ca 570 000 over Ørje.

Norsk gjennomgangstrafikk er beregnet ut fra TØIs nasjonale reisevaneundersøkelse 2005. For 2005 er det beregnet 7,9 millioner gjennomreisende nordmenn over Svinesund (begge veier til sammen) og 3 millioner over Ørje. Hoveddelen av denne norske trafikken er handleturer.

Det finnes lite data om hvor mye gjennomreisende legger igjen. Man må imidlertid anta at handlereisende til Sverige legger igjen relativt lite på den norske siden av grensen.

Ut fra en del antakelser om hvor stor andel av de reisende som stopper i Østfold og hva og for hvor mye de eventuelt handler har vi beregnet et lavalternativ og et høyalternativ:

² Produksjonsverdien i varehandel er definisjonsmessig regnet kun som bruttofortjenesten (er lik 31 % av omsetning eksklusive merverdiavgift).

Tabell 6 Beregnet turistforbruk langs E6 og E18. Millioner kroner eksklusive mva.

	Lavalternativet		Høyalternativet	
	E6	E18	E6	E18
Utenlandske gjennomreisende	7,3	3,3	16,4	7,8
Nordmenn på handletur	13,5	5,2	30,4	11,7
Nordmenn på ferie- eller yrkesbetinget reise	28,9	8,4	65,0	19,8
Sum	49,7	16,9	111,7	39,3

TØI-rapport 920/2007

Til sammen gir dette i lavalternativet en omsetning eksklusive mva på ca 67 millioner kroner. Dette tilsvarer at reisende gjennom Østfold legger igjen ca 6 kroner langs E6 og 5 kroner langs E18 i gjennomsnitt.

I høyalternativet får vi en samlet omsetning på 151 millioner kroner eksklusive mva. Dette tilsvarer ca 13 kroner langs E6 og 11 kroner langs E18 i gjennomsnitt.

Dagsbesøkende

Dagsbesøkende turister omfatter personer som ikke er bosatt i Østfold og som ikke overnatter. Denne "gruppen" er svært heterogen og omfatter alt fra slektsbesøk og handleturer til skoleturer, galleribesøk, fotballkamper og golf. Vi har ikke grunnlagsdata som kan gi noen gode anslag på verken antall eller forbruk. Dersom man derimot antar at det kan dreie seg om ca 200 000 besøkende per år og at hver legger igjen 100 kroner, innebærer dette en omsetning på 20 millioner kroner. Dette er imidlertid kun et talleksempel for å antyde en størrelsesorden. Det er etter våre antakelser uansett en relativt marginal del av den totale turismen i Østfold.

Båtturisme

Vi har tatt utgangspunkt i gjestehavnskapasitet i de enkelte regionene og stipulert antall båtdøgn i disse havnene. Det er i alt 26 gjestehavner registrert i Båtmagasinet, inkludert fem gjestehavner i Haldenvassdraget, herav to i Halden kommune og tre i indre Østfold (Aremark og Marker). Til sammen har disse gjestehavnene ca 800 gjesteplasser.

Gjestehavnene i fylket har i følge en utvalgsundersøkelse fra Østfoldforskning et belegg på fra 11 til 35 (båter per plass) i løpet av året, med et gjennomsnitt på 23. Anvender vi dette tallet som snitt for de 800 plassene, får vi totalt antall båtgjestedøgn på 18 500.

Vi regner videre at hver båt har 3,5 personer om bord i gjennomsnitt, dette gir totalt 65 000 gjestedøgn. Som estimat betraktet er det en relativ grov tilnærming, men tallene gir en brukbar ide om hvilken størrelsesorden vi snakker om.

Østfoldforskningens undersøkelse oppgir et forbruk på kr 1008 per døgn per båt i gjestehavn, inkludert havnekostnader. Det understrekes at forbruket varierer kraftig, men vi har valgt å anvende dette som et estimat på samlet forbruk. Med

utgangspunkt i 18 500 båtdøgn i gjestehavnene gir et samlet forbruk på ca 18,7 millioner kroner.

Fredrikstad/Hvaler er den viktigste regionen for båtlivet, regionen har nesten to tredeler (520 plasser) av gjestehavnplassene i fylket. Deretter følger Halden (125 plasser), Mosseregionen (70 plasser) og indre Østfold (ca 65 plasser). Sarpsborg er kun registrert med 20 plasser.

I Østfoldforsknings undersøkelse utgjør overnattinger i uthavner ca halvparten av overnattingene i gjestehavner. Det vil si drøyt 9 000 båtdøgn og ca 31 500 personovernattinger. Vi har ikke beregnet forbruk knyttet til disse overnattingene.

1 Problemstillinger og definisjoner

1.1 Bakgrunn og prosjektmål

TØI har gjennomført ringvirkningsanalyser for en rekke fylker og regioner. Senest for Hedmark/Oppland og Agder-fylkene. På oppdrag for Østfold fylkeskommune gjennomføres en tilsvarende analyse av de økonomiske virkninger av reiselivet i fylket.

Analysen for Østfold er bygd opp på samme måte som de nevnte analysene med hensyn på metoder og resultatvariable. Analysen gjennomføres på to geografiske nivåer: Hele fylket samlet og på regionnivå.

Virkningene beregnes for 2006 og omfatter:

- Turisters forbruk og direkte økonomiske produksjonsvirkninger (verdi eksklusive merverdiavgift)
- Indirekte økonomiske produksjonsvirkninger (eksklusive mva)
- Sysselsetting som følge av direkte og indirekte produksjonsvirkninger

1.2 Resultatvariable

Analysen gir tall for følgende økonomiske ringvirkninger på fylkes- og regionnivå:

- Totale overnattingstall fordelt på overnattingsform (hotell, camping, leid/egen/lånt hytte, slekt og venner og ”annet”)
- Turistenes konsum fordelt på;
 - fire hovedkategorier av besøkende (yrkes- og fritidsreiser for henholdsvis nordmenn og utlendinger)
 - reiselivsprodukter og andre typer varer og tjenester
 - overnattingsform
- Direkte og indirekte produksjonsvirkninger fordelt på næringer
- Hovedtall for direkte og indirekte sysselsetting.

For Østfold er det i tillegg gjort beregninger av forbruk for dagsbesøkende og gjennomreisende, samt for båtturister. Disse tallene er presentert separat.

1.3 Regioninndeling

Nedenstående regioninndeling er valgt i samråd med oppdragsgiver:

- Halden
- Sarpsborg
- Fredrikstad – Hvaler
- Mosseregionen (kommunene Moss, Rygge, Råde og Våler)
- Indre Østfold (kommunene Aremark, Marker, Rømskog, Askim, Eidsberg, Rakkestad, Skiptvet, Trøgstad, Spydeberg og Hobøl)

1.4 Hvem er turister ?

Vår definisjon av turister (kalles også besøkende eller 'visitors') er basert på World Tourism Organisation (WTO) sin definisjon (WTO 1994). Turister defineres der som

”personer som reiser til eller oppholder seg på et sted som ligger utenfor det området de normalt ferdes, der reisen er av en ikke-rutinemessig karakter og oppholdet på stedet som besøkes varer kortere enn et år.”

Dette innebærer at turister inkluderer innenlandske så vel som utenlandske besøkende. Formålet med reisen er *ikke* definert, i den forstand at definisjonen ikke skiller mellom ferie- og fritidsreisende og forretningsreisende. Forretningsreisende er definert som personer som reiser for offentlig eller privat arbeidsgivers regning.

Etter definisjonen kan turister godt være personer som er bosatt innen fylket eller også bosatt innen samme region som besøksstedet. Denne analysen er imidlertid vinklet mot etterspørsel fra **personer bosatt utenfor regionen, respektive fylket**. Det er den importerte etterspørsel (til region eller fylke) som fokuseres. Forbruket ved hytteopphold i samme region som man bor er derfor ikke tatt med i våre beregninger.

Derimot tas forbruk knyttet til andre typer overnatting (hotell, camping, hyttegrend, slekt og venner) med. Dette henger sammen med at overnattinger innen regionen foretatt av regionens egne innbyggere er vanskelig å skille ut fra den statistikk som er tilgjengelig. Vi vil for øvrig anta at omfanget av kommersielle overnattinger og overnattinger hos slekt og venner innen bostedsregionen er relativt beskjedent i omfang.

1.4.1 Båtturisme, dagsbesøkende og gjennomreisende

Gjennomgangstrafikken er stor i Østfold, det er stor transitt av både turister og varer mellom grenseovergangene og Oslområdet. Gjennomreisende kan antas å utgjøre et relativt stort omsetningspotensial for serveringsvirksomheter og bensinstasjoner langs hovedveiene, det har derfor vært ønskelig at dette ”markedet” fokuseres i analysen.

Også dagsbesøket av turister til Østfold kan være relativt stort, datagrunnlaget for å kunne beregne omsetning til disse er imidlertid tynt, og det er vanskelig å gjøre gode anslag.

Turisme knyttet til reiser med fritidsbåter antas også å være ganske stor i Østfold. I SSBs ferieundersøkelser – og dermed også i våre beregninger – er slike reiser med i tallgrunnlaget innenfor samlegruppen ”annen (og eventuelt uoppgitt) overnatting”.

Vi har i kapittel 5 gjort noen enkle anslag på hva gjennomreisende, dagsbesøkende og båtturismen kan bety økonomisk i fylket.

1.5 Turistkonsumet

Turistkonsum defineres som turistenes forbruksutgifter, og det fordeles gjerne på ulike varer og tjenester. Det består av utenlandske ferie- og fritidsreisendes turistkonsum, norske husholdningers turistkonsum og norske næringers utgifter til forretningsreiser.

Det beregnede turistkonsumet er konsekvent presentert som netto verdier, det vil si eksklusive merverdiavgift.

1.5.1 Direkte og indirekte virkninger

Produktene fra de såkalte reiselivsnæringene på et sted – overnatting, servering, transport, reisebyråer/turoperatører og aktiviteter/museer/underholdning - kjøpes både av turister og lokalbefolkning. Turister bruker også penger på andre saker og ting enn det reiselivsnæringene tilbyr. Dette er for eksempel bensin, dagligvarer, klær og skotøy, og denne ”ekstraomsetningen” kalles ofte *overrislingseffekt* (når det regner på presten osv.).

De direkte virkningene er lik verdien av den produksjonen som skjer i reiselivsnæringene og de andre næringene for å skaffe turistene de produktene de kjøper. De indirekte virkningene oppstår i hovedsak ved at de foretakene som selger direkte til turistene må ha underleveranser fra andre produsenter, og ved at turistenes kjøp av varer og tjenester skaper eierinntekter og lønnsinntekter i de berørte foretakene, som igjen brukes til vare- og tjenestekjøp.

De direkte virkningene oppstår i sin helhet i det området hvor turistkonsumet skjer¹. De indirekte virkningene oppstår delvis i dette området, avhengig av i hvilken grad det brukes leverandører lokalt og i hvilken grad bruken av opptjente inntekter skjer innen området. Vi forsøker å beregne hvor stor andel av de indirekte virkningene som faktisk oppstår innen området.

¹ Et spesialtilfelle her er kostnader til reise til og/eller fra fylket. Av dette transportkonsumet regnes halvparten som ”kjøpt” i fylket man reiser til og/eller fra, uavhengig om transportselskapet er lokalisert utenfor fylket. Dette er i tråd med prinsippene for nasjonalregnskap.

2 Turistovernattinger i Østfold 2006

2.1 Statistikkgrunnlag for overnattinger i kommersielle bedrifter

2.1.1 Ulike kategorier, ulik forekomst av statistikk

Turisters overnattinger i Østfold omfatter følgende kategorier av kommersiell overnatting:

- Overnattinger i hoteller og liknende
- Overnattinger på campingplasser; telt/vogn, campinghytter og vogn på sesongkontrakt
- Hytteformidling – utleie av private fritidsboliger formidlet gjennom profesjonelle byråer

Hotell- og campingovernattinger er i utgangspunktet dekket av SSBs overnatningsstatistikk (med enkelte ”hull”, se avsnitt 2.1.2).

Hytteformidling er dekket av fylkesvis (ikke regional) statistikk hos SSB. Denne kan være nokså mangelfull (se avsnitt 2.1.3).

Overnattinger i hyttegrender forekommer i liten grad i Østfold (se avsnitt 2.1.3).

2.1.2 Nærmere om regional statistikk for hoteller og campingplasser

Overnattingstall for hoteller, campingplasser og hyttegrender nedbrutt på region er hentet fra www.statistikknett.com. Her er det imidlertid enkelte problemer. Vi må derfor gjøre noen egne undersøkelser og tilleggsberegninger.

SSBs statistikk (slik den er publisert på statistikknett.com) har noen ”haker” som henger sammen med hensynet til anonymitet der det er færre enn tre bedrifter innen et geografisk område.

For regionene i Østfold innebærer dette følgende status mht overnatningsstatistikk:

Region	Hoteller og lignende	Camping
Halden	Halden er gitt alene.	Halden og Aremark er gitt sammen.
Sarpsborg	Sarpsborg er gitt alene både i hotellstatistikken og campingstatistikken.	
Fredrikstad-Hvaler	Fredrikstad - er gitt alene Hvaler går inn i "Østfold rest".	Fredrikstad og Hvaler er gitt sammen - under betegnelsen "Fredrikstad/Hvaler".
Mosseregionen	Moss er gitt alene. Rygge går inn i "Østfold rest". Råde og Våler ingen hoteller	Moss/Råde/Rygge - er slått sammen. Våler ingen campingplasser
Indre Østfold	Bare Askim og Eidsberg har hoteller som dekkes av SSBs hotellstatistikk. Disse går inn i "Østfold rest".	Marker og Rømskog er eneste kommuner som har campingplasser i SSBs campingstatistikk. Disse er med i "Indre"

TØI rapport 920/2007

Vi står altså overfor visse fordelingsproblemer når det gjelder hotellovernattinger og for camping (utskilling av Aremark fra Haldenregionen).

Overnattinger i hoteller/gjestgiverier i Hvaler, Rygge, Askim og Eidsberg er samlet i "Østfold rest" (fordi man har ønsket å oppgi hotellovernattinger i Fredrikstad og Moss alene). Vi har fordelt disse overnattingene på regionene ut fra antallet hotellsenger i hver kommune.

Et annet problem er at hotellstatistikken omfatter kun bedrifter med minst 20 senger, samt at campingstatistikken kun omfatter plasser med minst 50 oppstillingsplasser og/eller minst 8 hytter. I denne analysen har vi anvendt internett (hjemmesidene til de enkelte kommuner samt informasjonssteder som visitmoss.no, visitindre.no, visitsarpsborg.no, osv) for å kartlegge omfanget av overnattingssteder som ikke er med i SSBs hotellstatistikk. Utelatte bedrifter omfatter vandrerhjemmene (egen statistikk kun på nasjonalt nivå), samt et antall mindre hoteller, pensjonater, feriegårder og enkelte konferansesteder, samt én campingplass. Vi har videre innhentet informasjon om antallet overnattinger i en del av disse bedriftene og beregnet overnattingstall for de øvrige.

Når det gjelder camping har vi fordelt overnattingene i "Halden/Aremark" likt på de to kommunene, ut fra at det er registrert to plasser i hver kommune.

Vider gir SSB fordeling på nordmenn og utlendinger kun for camping og hyttegrend samlet. For å kunne fordele nordmenn og utlendinger på de ulike kategorier campingovernattinger har vi forutsatt følgende:

- All camping på sesongkontrakt gjelder norske gjester
- Utlendinger står for 90 prosent av alle overnattinger i bobil
- Andelen utlendinger er den samme i campinghytter som i telt/vogn.

2.1.3 Hyttegrender² og hytteformidling

SSBs utgir statistikk for overnattingvolumer i appartementsanlegg og hyttegrender og for kommersiell formidling av fritidsboliger (utleie).

SSB har ikke tall for hyttegrender i Østfold, idet de ikke har registrert slike bedrifter innen fylket.

I en gjennomgang på internett har vi registrert fire anlegg i Østfold som passer til definisjonen av hyttegrend (i alt 56 hytter), og som ikke kommer inn under camping). Beregnede overnattingstall for disse er spesifisert for Fredrikstad/Hvaler, men for Sarpsborg er overnattingene inkludert i tallene for campingovernattinger på hytte.

² Hyttegrendstatistikken omfatter hyttegrender med minst tre utleieenheter. Hyttegrender er i følge SSB "hytter/rom som er tilrettelagde for sjølvstell og organisert som ei samling av enkeltstående einingar. Ved sjølvstell er graden av service vanlegvis redusert og inkluderer til dømes ikkje oppreising av senger og vask av rom og eventuelle sanitæranlegg som hyttene måtte vere utstyrte med. Bedriftene må vere drive under felles leiging, med eigen resepsjon og vere drive på kommersiell basis."

Hytteformidlingsstatistikk gis kun på fylkesnivå. Enheter og/eller private hytter som leies ut gjennom kommersielle byråer tas med i denne statistikken. Statistikken er mangelfull, blant annet fordi det kun er et fåtall formidlingsbyråer som fanges opp av SSB.

2.2 Hotellovernattinger i Østfold

Vi kommer fram til følgende overnattingstall for hoteller og liknende overnattingssteder Østfold og de enkelte regioner:

Tabell 1 Hotellovernattinger i Østfold etter region, formål og nasjonalitet. 2006. Inkludert vandrerhjem, pensjonater etc.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold totalt
Hotell totalt	34 534	93 566	92 549	72 900	16 273	309 822
Nordmenn	23 383	76 049	74 834	47 657	13 953	235 876
Utlendinger	11 151	17 517	17 715	25 243	2 320	73 946
Yrkesreiser *	20 915	60 233	56 500	49 090	6 847	193 585
Ferie	13 619	33 333	36 049	23 810	9 427	116 238

TØI rapport 920/2007

* Inkludert kurs- og konferanseopphold

Som nevnt ovenfor avviker tallene fra det som finnes i SSBs hotellstatistikk (mangler for eksempel vandrerhjem og mindre hoteller). Størst er avviket for Mosseregionen (16 800), Sarpsborg (10 080) og Fredrikstad/Hvaler (8 640).

2.3 Overnattinger på campingplasser og i hytteanlegg i Østfold

Her anvender vi SSBs campingstatistikk, med følgende korreksjoner:

En campingplass i indre Østfold er ikke med i statistikken (5 hytter, 30 oppstillingsplasser). For denne har vi beregnet antall overnattinger og lagt til i statistikken. Campingovernattinger i Aremark er antatt å utgjøre halvparten av overnattingene i ”regionen” Halden/Aremark og er medregnet i tall for Indre Østfold.

Beregningene har gitt følgende resultater for campingovernattinger:

Tabell 2 Campingovernattinger i Østfold etter region og nasjonalitet. 2006

	Nasjonalitet	Totalt	Sesongkontrakt	Telt/Vogn	Bobil	Hytte
	t		t			
Halden	I alt	35 031	26 767	3 709	1 361	3 195
	Norge	31 529	26 767	2 485	136	2 141
	Utlandet	3 502	0	1 223	1 224	1 054
Mosseregionen	I alt	189 230	168 743	11 212	3 342	5 933
	Norge	182 899	168 743	9 039	334	4 783
	Utlandet	6 331	0	2 173	3 008	1 150
Sarpsborg	I alt	52 776	16 962	10 758	2 601	22 455
	Norge	36 428	16 962	6 221	260	12 985
	Utlandet	16 348	0	4 537	2 341	9 470
Fredrikstad/Hvaler	I alt	63 866	52 492	4 074	2 090	5 210
	Norge	60 679	52 492	3 501	209	4 477
	Utlandet	3 187	0	573	1 881	733
Indre Østfold	I alt	63 097	48 817	7 213	1 731	5 337
	Norge	56 317	48 817	4 161	173	3 166
	Utlandet	6 780	0	3 051	1 557	2 171
Sum Østfold	I alt	403 999	313 780	36 965	11 124	42 130
	Norge	367 851	313 780	25 407	1 112	27 552
	Utlandet	36 148	0	11 558	10 012	14 578

TØI rapport 920/2007

Overnattinger ved ett hytteanlegg i Sarpsborg er lagt til i campingstatistikken. For Fredrikstad/Hvaler har vi (i tillegg) beregnet at det var 12 400 overnattinger i regionen i 2006 i hytteanlegg. For enkelthets skyld har vi gjort den antakelse at norske besøkende står for alle overnattingene.

2.4 Beregning av private overnattinger

Denne kategorien er den dårligst dekket innen statistikk. Privat overnatting omfatter:

- Overnatting i egen eller lånt privat fritidsbolig
- Overnattinger hos slekt og venner

Vi har også inkludert kategorien ”annet og ”uoppgitt” i privat overnatting. Denne kategorien omfatter også overnatting i egen eller lånt/leid fritidsbåt.

2.4.1 Overnatting i private hytter

Bruken av private hytter omfatter i denne omgang eiers egen bruk, bruk av lånt hytte og leid hytte gjennom private annonser.

Datagrunnlag

Data om hvor mye fritidshus brukes, og hvor mye hyttegjestens forbruk i lokalområdene utgjør, er relativt gode når det gjelder hytter i innlandskommuner (Velvin 2003; Rollag, Sigdal, Hol, og Ericsson og Grefsrud 2005; Gausdal, Rendalen, Nord-Aurdal).

Når det gjelder hytter i kystområdene er datagrunnlaget mer spinkelt. En undersøkelse fra Vestfold i 2003 (Andreassen 2004) tar for seg blant annet hyttebruk og forbruk blant hyttegjester. Undersøkelsen har imidlertid en lav svarprosent (22 %). Det er en rimelig sannsynlighet for at frafallet i spørreundersøkelser er størst blant dem som i liten grad bruker fritidshuset, det vil si at man med lav svarprosent lett kan overestimere gjennomsnittlig antall bruksdøgn for alle fritidshus.

En annen type tallgrunnlag finner vi TØIs nasjonale reisevaneundersøkelse (RVU 2005), som sist ble gjennomført i perioden januar-desember 2005. Dette er en omfattende utvalgsundersøkelse, hvor det finnes tall for hvor mange besøk respondenten har avlagt i eget fritidshus siste måned (intervjuene er spredt over hele året), og hytteeierens hjemstedskommune.

Besøkstallene i TØIs RVU skiller ikke mellom dagsbesøk og besøk med overnattinger – det er reisen til og fra som er i fokus. Vi antar imidlertid at alle besøk gjort av personer bosatt utenfor vedkommende region er med minst en overnatting.

Overnattinger i private hytter beregnes i denne rapporten i første omgang på grunnlag av antallet hytter/fritidsboliger i hver kommune (GAB-registeret) og TØIs landsomfattende reisevaneundersøkelse.

Vi vil også støtte oss på følgende materiale:

- Beregninger av bruksomfang i Vestfold (Dybedal 2005) og i Agderfylkene (Dybedal 2006a).
- Østfold fylkeskommunes egen undersøkelse om hyttebruk ("Spørreskjema hytteeiere" i Østfold).

Disse undersøkelsene gir til sammen ganske gode holdepunkter for å beregne antall bruksdøgn og antall personer per bruksdøgn i de enkelte regioner.

Det som er viktig er å skille ut brukere med bostedsadresse utenfor vedkommende region. Det er disse vi regner som turister. TØIs reisevaneundersøkelser gir ganske gode data om brukers bosted, tabellen nedenfor viser hyttebrukeres bosted i 2005.

Det er ca 80-83 prosent av brukerne i de enkelte regioner som er å regne som turister, unntaket er Sarpsborg, hvor "bare" 63 prosent av brukerne er bosatt utenfor regionen. Ser vi på Østfold under ett, er 62 prosent av brukerne bosatt utenfor fylket, vesentlig i Oslo og Akershus.

Tabell 3 Hyttebrukere etter hytteregion i Østfold og bostedsfylke. Prosent 2005.

Bosted	I regionen	I Østfold ellers	Akershus	Oslo	Andre fylker	Sum
Halden	20	27	16	29	7	100
Mosseregionen	18	13	14	35	21	100
Sarpsborg	37	28	14	12	10	100
Fredrikstad/Hvaler	18	13	26	32	10	100
Indre Østfold	17	16	45	10	13	100
Østfold		38	23	27	12	100

TØI rapport 920/2007

Kilde: TØI/RVU 2005

Utleie av private hytter

SSBs hytteformidlingsstatistikk – som omfatter kommersielle formidlere – oppgir et samlet overnattingstall på knapt 30 000 i 2006 for Østfold, Vestfold og Akershus samlet. Dette er sannsynligvis en god del for lavt, SSB bekrefter også at tallene er ganske usikre.

Dette markedet er svært uoversiktlig med tanke på å finne ut hvor mange hytter som faktisk leies ut i de enkelte regioner. Det finnes en rekke utleieryttere representert på internett, både internasjonale (f eks DanCenter/Hytter Norge, Novasol), nasjonale (f eks Norgesbooking, Hyttetorget) og lokale/regionale (Hvalerbooking, Hvaler Hytteformidling), dessuten leies mange hytter ut gjennom privat annonsering. Vi har derfor ikke kunnet beregne noe ”korrekt” tall for antallet utleieuker/overnattinger i enkeltstående hytter i privat (ikke-kommersiell) eie.

I andre undersøkelser (f eks Ericsson og Grefsrud 2005) er det beregnet at overnattinger i leide private hytter utgjør en relativt liten andel av de totale antallet overnattinger i private hytter. Dessuten er det slik at dataene fra den nasjonale reisevaneundersøkelsen (RVU 2005) registrerer hyttebruk uavhengig av om hytta er eid, leid, eller lånt. Derfor fanges nordmenns utleieovernattinger (som antas å utgjøre majoriteten av overnattinger i leide hytter i Østfold) opp når vi anvender RVU 2005.

Beregning av hytteovernattinger

I de følgende beregninger gjør vi den forenkling at alle overnattinger gjelder nordmenn, og at formålet er ferie/fritid. Vi har ikke noe datagrunnlag for å skille mellom norske og utenlandske overnattinger på private hytter i Norge.

Ut fra tall fra RVU 2005 har vi beregnet månedlige besøkstall for hyttebrukere bosatt utenfor de respektive regioner, disse multipliseres med 12 for å få antall besøk i året. Tallene varierer noe fra region til region, men vi har valgt å anvende et gjennomsnitt på 0,96 besøk per måned for Østfold samlet som normtall for alle regionene. Vi antar da at dette tallet også gjelder for 2006.

Når det gjelder antallet overnattinger ved hvert besøk, er bildet mer komplisert. RVU gir ikke informasjon om dette. Vi vil anta at antallet overnattingsdøgn per

besøk er høyere jo sjeldnere man besøker fritidsboligen. Som grunnlag for beregningene av antall overnatningsdøgn stipulerer vi følgende:

For personer bosatt utenfor regionen antar vi videre en gjennomsnittlig oppholdstid på 3,6 døgn i kystregionene og 3,1 døgn i indre Østfold per hyttebesøk. Disse verdiene følger av beregninger gjort for Agder-fylkene (Dybedal 2006a). Vi antar videre at det er gjennomsnittlig 3,5 personer som overnatter ved hvert besøk.

Antallet overnattinger framkommer nå ved følgende formel:

Antall gjestedøgn = antall hytter x andel besøkende utenfra regionen x antall besøk per år (utenfra regionen) x antall besøksdøgn per besøk x antall personer per besøk.

Dette gir følgende overnattingstall for private hytter utenom hytteformidling:

Tabell 4 Overnattinger m.m. i egen eller lånt privat hytte i Østfold 2006 etter region. Hyttegjester bosatt utenfor vedkommende område (region/fylke).

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold
Antall hytter 2006	1 736	8 695	2 775	2 835	3 447	19 488
Andel besøk utenfra regionen	0,80	0,82	0,63	0,82	0,83	0,62
Antall besøk fra utenfor regionen	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5	11,5
Antall besøksdøgn per besøk	3,6	3,6	3,6	3,6	3,1	3,5
Antall personer per besøk	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Antall gjestedøgn "utenfra" totalt	201 335	1 032 395	254 165	337 435	355 772	1 711 385
Antall gjestedøgn per hytte	145	145	145	145	124	161

TØI rapport 920/2007

Disse beregningene gir overnattingstall som er i god overensstemmelse med de tall som ble anvendt for Vestfold (150 overnattinger per hytte). I forhold til hytter i fjellet (som i prinsippet brukes hele året), ligger den beregnede bruken i Østfold omtrent på nivå med de best besøkte fjellområdene (Hol, Gausdal, Hovden osv).

Hyttebruksundersøkelsen i Østfold (Daae, Bern og Jæger 2007) viser at to tredeler av hyttene i Østfold brukes vår, sommer og høst, 20 prosent hele året og 14 prosent kun om sommeren. 79 prosent bruker hytta mer enn 3 uker i året, og det er 3,2 personer i snitt per besøk. Våre tall (145 gjestedøgn) tilsvarer 45 døgn med 3,2 personer per døgn.

Vi anser disse anslagene som relativt rimelige, men pretenderer ikke at det er absolutt riktige tall.

Det er beregnet at det i 2006 ble foretatt om lag 2,8 millioner overnattinger på private hytter i Østfold. Drøyt 1,7 millioner av disse er foretatt av personer bosatt utenfor Østfold.

Ytterligere knapt 500 000 hytteovernattinger foretas av personer som er bosatt i Østfold, men hjemmehørende i andre regioner enn der hytta ligger. Summerer vi turistovernattinger innen hver av regionene får vi nærmere 2,2 millioner. De siste

ca 600 000 overnattingene (av totalen på 2,8 millioner) er foretatt av personer med hytte i samme region som bostedsregionen (og som altså ikke regnes som turister i denne sammenhengen).

2.4.2 Overnatting ved slekts- og vennebesøk, annen overnatting

Når det gjelder opphold hos slekt og venner anvendes tall for 1998/99, som tidligere er beregnet på fylkesnivå av TØI og brukt i satellittregnskapet for turisme. Det har kun vært marginale befolkningsendringer i fylket siden 1998, og vi antar at omfanget av slekt- og vennebesøk også er relativt konstant. Vi antar at dette også gjelder kategorien ”annet og uoppgitt”, som omfatter ulike former for overnattinger i for eksempel leide leiligheter, anleggsbrakker (for korttids yrkesopphold), friluftsliv utenom campingplasser, etc., herunder også båtturisme.

Videre anvendes regionens andel av befolkningen i fylket som nøkkeltall for fordeling av fylkestallene for slekt/vennebesøk. Vi har også gjort den forenkling at alle overnattinger hos slekt og venner er fritidsbetingede – ut fra den tanke at forbruket blant de få yrkesreisende som er registrert i denne kategorien sannsynligvis har samme forbruk som feriereisende.

For kategorien ”annet, uoppgitt”, er fordelingen av øvrige overnattinger på de enkelte regioner anvendt som fordelingsnøkkel for fordeling av fylkestallene. Også her slår vi sammen ferie- og yrkesreisende.

Dette gir følgende overnattingstall:

Tabell 5 Overnattinger hos slekt og venner i Østfold 2006 etter region, nasjonalitet og formål.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold
Nordmenn	54 308	146 165	98 176	103 159	108 296	510 104
Utlendinger	46 063	123 976	83 271	87 499	91 855	432 664
Totalt	100 371	270 141	181 447	190 658	200 151	942 768

TØI rapport 920/2007

Tabell 6 Overnattinger i Østfold 2006 etter region, nasjonalitet og formål. ”Annen” og uoppgitt overnattingsmåte.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold
Nordmenn	17 412	69 053	27 246	37 061	29 795	181 061
Utlendinger	3 882	15 394	6 074	8 262	6 642	40 363
Totalt	21 294	84 447	33 319	45 323	36 437	221 424

TØI rapport 920/2007

2.5 Oppsummering overnattinger

I dette avsnittet har vi samlet overnattingstallene for de ulike overnattingskategoriene for hver region. Forutsetninger og definisjoner er beskrevet i de foregående avsnitt.

Det er kun for hoteller at vi har spesifisert overnattingene på yrkes- og fritidsreiser for henholdsvis nordmenn og utlendinger.

Det forekommer yrkesbetingede overnattinger i alle kategoriene, men vi har antatt at utenom hoteller har forbruket per gjestedøgn for yrkesreisende samme omfang og samme sammensetning som ferieturistenes forbruk.

For hyttegrender og bruk av private hytter har vi videre sett bort fra at en del av overnattingene foretas av utlendinger. Vi regner, på samme måte som ovenfor, at forbruket per gjestedøgn er det samme.

I alt er det beregnet ca 3,6 millioner turistovernattinger i Østfold i 2006, herav ca 3 millioner nordmenn og knapt 600 000 utlendinger. Overnattinger i kommersielle virksomheter (hotell, vandrerhjem, pensjonater/kroer og camping) utgjør 20 prosent av overnattingene i fylket, mens hytter utgjør 48 prosent og besøk hos slekt og venner 26 prosent.

Fredrikstad/Hvaler har flest overnattinger, ca 1,56 millioner, herav drøyt 1 million i private hytter.

Tabell 8 Overnattinger i Østfold 2006 etter region, overnattingskategori, nasjonalitet og formål. 1000 overnattinger.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold totalt
Hotell	35	94	93	73	16	310
Nordmenn	23	76	75	48	14	236
- herav ferie/fritid	9	27	29	16	8	89
- herav yrke	14	49	46	32	6	147
Utlendinger	11	18	18	25	2	74
- herav ferie/fritid	4	6	7	8	1	27
- herav yrke	7	11	11	17	1	47
Camping	35	64	53	189	63	404
Nordmenn	32	61	36	183	56	368
Utlendinger	4	3	16	6	7	36
Hyttegrennd, nordm.	0	12	0	0	0	12
Slekt/venner	100	270	181	191	200	943
Nordmenn	54	146	98	103	108	510
Utlendinger	46	124	83	87	92	433
Annet	21	84	33	45	36	221
Nordmenn	17	69	27	37	30	181
Utlendinger	4	15	6	8	7	40
Privat hytte	201	1 032	254	337	356	1 711
Sum	393	1 557	614	836	672	3 602

TØI rapport 920/2007

Tabell 9 Overnattinger i Østfold 2006 etter nasjonalitet og formål. 1000 overnattinger.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold totalt
Nordmenn	328	1 397	491	708	564	3 019
- herav yrke	14	49	46	32	6	147
- herav ferie/fritid	314	1 348	445	676	558	2 872
Utlendinger	65	160	123	127	108	583
- herav yrke	7	11	11	17	1	47
- herav ferie/fritid	58	149	113	110	107	536
Totalt	393	1 557	614	836	672	3 602

TØI rapport 920/2007

3 Beregning av turistenes konsum

3.1 Hovedtrekk i metoder anvendt i tidligere analyser

3.1.1 Opprinnelig metodikk basert på satellittregnskap

Konsumtallene i tidligere ringvirkningsanalyser (Nord-Norge, Trøndelag, Oslo, Hedmark/Oppland, Agderfylkene) utført ved TØI ble beregnet ut fra overnattingstall for de enkelte typer overnattinger og forbrukstall per gjestedøgn etter type overnattingsform.

Opplegget i tidligere analyser (Nord-Norge 2001 og 2004, Trøndelag 2001 og 2004, Oslo 2001) har vært å beregne konsumtall ut fra overnattingstall for de enkelte typer overnattinger og gjennomsnittlige forbrukstall per gjestedøgn fra tidligere forbruksundersøkelser. Grunnlaget for dette ble gjort av TØI og SSB gjennom utarbeidelsen av fylkesvise satellittregnskap for turisme for 1997. Forbrukstallene fra satellittregnskapene ble så korrigert for prisstigning (konsumprisindeksen) og endringer i overnattingstall.

3.1.2 Senere endringer

I BTV-analysen (2004-tall) ble framgangsmåten lagt om på ett vesentlig punkt: Nytt tallmateriale for hytteturister gjorde at vi beregnet forbruket for disse separat, det vil si at vi trakk denne sektoren ut av satellittregnskapet.

Ytterligere endringer ble gjort i analysene for Agderfylkene og Hedmark og Oppland (2005-tall). Endringer i overnattingsstrukturene (fordelinger på overnattingsmåte) gjorde at gjennomsnittstallene fra satellittregnskapet for forbruk per overnatting ikke lenger var tilstrekkelig pålitelige.

Nye forbrukstall (for utlendinger)³ for hver overnattingsform ble i stedet anvendt. Disse dataene er altså samlet inn blant utenlandske turister i Norge. Tilsvarende tilstrekkelig nye data finnes ikke for norske turister. Vi gjorde den relative strenge forutsetning å anta at norske og utenlandske turister er relativt homogene med hensyn til forbruk lokalt. Vi anvendte derfor forbrukstallene for utenlandske gjestedøgn også for norske gjestedøgn.

³ Nye forbrukstall for utlendinger for henholdsvis vinterturister og sommerturister ble hentet inn for 2005 i TØIs gjesteundersøkelse blant utenlandske turister (Rideng, Haukeland og Dybedal 2006).

3.2 Metode for Østfold

I analysen for Østfold har vi i hovedsak anvendt samme metodikk som beskrevet for Agderfylkene og Hedmark/Oppland.

Turistenes forbruksprofil varierer etter hvilken overnattingstype de anvender, og sammensetningen av gjester etter overnattingsform er ulik fra region til region. Ved å anvende forbrukstall for hver enkelt overnattingsform får vi tatt hensyn til at overnattingsstrukturen varierer fra region til region.

Beregningene av forbruk per gjestedøgn ble utført separat for vintersesong og årets øvrige måneder. I de presenterte resultatene i dette prosjektet har vi imidlertid valgt å anvende beregnede (vektede) gjennomsnittstall for hele året. Disse tallene er oppjustert fra beregningsåret 2005 til 2006 ved hjelp av konsumprisindeksen.

De beregnede døgnforbrukstallene som er anvendt er vist i tabell 10. Tabellen viser at turistenes forbruksprofil varierer etter hvilken overnattingstype de anvender. Spesielt blant hotellgjester er forbruket per døgn høyt i forhold til gjennomsnittet.

Tabell 10 Forbruk per gjestedøgn etter overnattingsform og type vare/tjeneste. Nordmenn og utlendinger. Alle tall eksklusive merverdiavgift. Kroner.

	Overnattingsform				
	Hotell og lignende	Hytte/leide hytte	Camping	Besøk hos slekt/venner	Annen overnatting*
Overnatting	576	300	114	0	57
Servering	183	48	37	66	52
Kjøp av dagligvarer	111	85	64	96	80
Øvrige innkjøp	103	55	33	83	58
Transport	115	65	93	73	83
Aktiviteter	146	180	64	31	48
Totalt	1 233	732	405	348	377
Herav reiselivsprodukter	1 020	592	308	170	239
Herav andre produkter	214	140	169	178	138

TØI rapport 920/2007

* Gjennomsnitt mellom camping og besøk hos slekt og venner

Forbruksprofilene kan også variere noe med type distrikt utover de variasjoner sammensetningen av turistene innebærer. I tidligere analyser har vi antatt at forbruksprofilen (fordelingen på ulike varer og tjenester) er den samme innen hver av regionene for hver enkelt overnattingsform.

For Østfold har vi derfor for hotellsektorens vedkommende tatt hensyn til at hotellenes inntekter per gjest (overnatting + servering) kan skille seg en del fra landsgjennomsnittet, og også at inntektene varierer fra region til region innen fylket. Vi vil her bruke data fra nettstedet statistikknett.com (som formidler data fra bl a SSBs hotellstatistikk). I følge denne kilden var inntektene per gjest som følger i 2006 innen hotellsektoren:

Tabell 11 Inntekt per gjest i hotellbedrifter etter region. Kroner. 2006.

	Halden	Fredrikstad/Hvaler	Sarpsborg	Mosseregionen	Indre Østfold
Losji	550	541	482	618	491
Servering	190	322	242	452	249
Sum	740	862	724	1 070	740

TØI rapport 920/2007

Når det gjelder forbruksnivå og forbruksprofil er det imidlertid flere momenter å ta hensyn til:

Forbruket av transporttjenester i henhold til tabell 10 reflekterer utgiftene til dem som er overnattende turister i fylket og regionene, i stor grad drivstoff, taxi og annen lokal transport. I beregningene av såkalte fylkesvise satellittregnskap for reiseliv (Brændvang og Sørensen 2002) trekkes imidlertid produksjonen av transporttjenester generelt inn i større grad. For Østfold gjelder dette for eksempel produksjonen av jernbanetjenester, som er stor i fylket, dessuten ferjetrafikken mellom Moss og Horten.

I henhold til nevnte satellittregnskap for Østfold ble det beregnet at den samlede produksjonen av transportrelaterte tjenester utgjorde ca 23,5 prosent av turismereelatert produksjon i Østfold i 1997. Våre beregninger ut fra grunnlaget i tabell 10 og 11 foran gir en transportandel på 16 prosent. Vi har derfor justert opp transporttallene for Østfold slik at de utgjør 23,5 prosent av konsumet. Dette utgjør et tillegg på 96,6 millioner kroner. Vi har imidlertid ikke fordelt disse tjenestene på regioner eller på overnattingsform.

På samme måte vil forekomsten av meget (relativt sett) store aktivitetsanlegg i enkelte regioner (store forlystelsesparker, store alpinanlegg med mer) medføre at det blir feil å benytte gjennomsnittstall for kjøp av aktiviteter i vedkommende region. Likeledes kan store enkeltbegivenheter gi utslag. Når det gjelder Østfold, har vi imidlertid gjort den vurderingen at ingen av regionene har slike store anlegg eller arrangementer som skulle skille dem spesielt ut fra de andre regionene. Mulige unntak kan være likevel være Fredriksten (med opera og andre arrangementer) og Gamlebyen i Fredrikstad (se for øvrig avsnitt 3.6.4).

3.3 Forbrukstall overnattinger utenom privat hytte

På bakgrunn av overnattingstall og datagrunnlaget og forutsetningene presentert i avsnitt 3.2 har vi beregnet forbrukstall for regionene og for fylket for 2006, eksklusivt forbruk knyttet til overnattinger i private hytter.

Tabell 12 Forbruk totalt etter region og type vare/tjeneste. Alle turister, eksklusive personer i egen/lånt hytte. Verdier eksklusive mva. Millioner kroner. 2006.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold
Losji	24,2	66,4	52,5	69,1	17,2	229,5
Servering	15,6	55,4	38,1	54,9	21,6	185,7
Kjøp av dagligvarer	17,5	48,3	33,8	42,3	28,0	170,0
Øvrige innkjøp	14,3	39,7	28,2	32,1	22,4	136,8
Transport	16,3	44,1	31,4	43,6	25,3	256,3
Aktiviteter	11,4	32,3	24,1	30,9	14,3	113,0
Totalt	99,2	286,2	208,2	272,9	128,9	1091,2

TØI rapport 920/2007

I disse tallene ligger det beregnede transporttjenester knyttet til ferje og jernbane på ca 97 millioner kr tillagt Østfold fylke. Disse 97 millionene er ikke fordelt på regionene.

3.4 Beregning av hyttegjesters forbruk

3.4.1 Datagrunnlag og metode

Her har vi anvendt omtrent samme metodikk og skjønn som i Agder-analysen. Hovedkildene (utførte undersøkelser av bl a Høgskolen i Buskerud (Velvin 2003) og Østlandsforskning (Ericsson og Grefsrud 2005)) tar for seg hyttebruk i innlandskommuner. I Agder-analysen antok vi samme forbruksmønster mht kjøp av dagligvarer, vedlikeholdsartikler, strøm, diverse fast utgifter etc i kystkommunene.

Det er flere usikkerhetsmomenter. Både bruksbetinget forbruk, faste utgifter og diverse innkjøp/vedlikehold vil variere fra kommune til kommune, likeledes andelen som handles innenfor den region hvor hytta ligger.

Vi har i dette prosjektet beregnet antallet overnattingsdøgn på regionnivå, med utgangspunkt i TØIs reisevaneundersøkelse. Vi må derfor gjøre den forenkling at vi også stipulerer forbruk og lokal andel direkte på regionnivå.

I beregningene for analysen i Hedmark og Oppland (Dybedal 2006) ble det stipulert at 75 prosent av bruksbetinget forbruk og utgifter til anskaffelser og vedlikehold skjer innen regionen, tilsvarende 80 prosent innen det fylket fritidsboligen ligger i. Faste utgifter ble regnet å gjelde 100 % lokalt.

Sannsynligvis er handelslekkasjen i forhold til Strømstad, Töcksfors, Årjäng osv blant hyttebrukerne i Østfold relativt stor. Vi har imidlertid ingen data tilgjengelige som kunne angitt størrelsesordenen på en slik andel. Vi bør likevel ta høyde for dette og anvende noe lavere andeler for innkjøp innen regionen og fylket.

Legger vi til grunn andeler på 65 prosent regional handel og 70 prosent innen fylket (hytteeieres øvrige innkjøp gjøres dels på hjemstedet, dels i Sverige), får vi følgende 2006-tall for gjennomsnittsförbruk per hytte i alle regioner:

Tabell 13 Stipulert bruksbetinget förbruk, faste utgifter og utgifter til anskaffelser og vedlikehold

	Regionalt	I fylket
Bruksbetingede utgifter per gjestedøgn	98	106
Faste utgifter per hytte	6150 kr	6150 kr
Anskaffelser og vedlikehold per hytte	4784	5930 kr

TØI rapport 920/2007

Kroneverdiene i tabellen er så anvendt for å beregne totalt förbruk innen hver region og innen hvert fylke. Utgifter til utbygging/oppgradering utover vanlig vedlikehold av hytter er ikke tatt med som konsum i denne sammenheng.

3.4.2 Beregningsresultater

Resultatene ut fra den foregående metodebeskrivelsen er som følger:

Tabell 14 Beregnet förbruk etter region og type förbruk. Gjester i hytter med eiere bosatt utenfor regionen. Eksklusive varer og tjenester knyttet til tilbygg/oppgradering. Verdier eksklusive mva. Millioner kroner 2006.

	Bruksbetinget förbruk	Faste utgifter	Vedlikehold, møbler etc.	Totalt förbruk	Förbruk reiselivsprodukter	Förbruk andre produkter
Halden	19,7	10,7	8,3	38,7	5,0	33,7
Fredrikstad/Hvaler	101,2	53,5	41,6	196,2	25,5	170,7
Sarpsborg	24,9	17,1	13,3	55,2	7,2	48,1
Mosseregionen	33,1	17,4	13,6	64,1	8,3	55,7
Indre Østfold	34,9	21,2	16,5	72,6	9,4	63,1
Østfold totalt	181,2	119,9	115,6	416,6	54,2	362,4

TØI rapport 920/2007

Förbruk av reiselivsprodukter (servering og aktiviteter) utgjorde i henhold til Ericsson og Grefsrud (2005) 13 prosent av det bruksbetingede förbruket. Denne andelen er anvendt for å beregne förbruket av reiselivsprodukter og andre produkter i tabellen ovenfor.

3.5 Totale konsumtall

3.5.1 Totaltall og fordeling på reiselivsprodukter og andre produkter

Medregnet tall for hytteturisme finner vi samlet turistförbruk som vist i tabell 15. Det er viktig å være klar over følgende forutsetninger:

- Reiselivsprodukter omfatter overnatting, servering, offentlig transport og aktiviteter/opplevelser.
- ”Andre produkter” omfatter i hovedsak dagligvarer, bensin, hytteutstyr og ulike private tjenester
- Alle overnattinger utenom hoteller er regnet som fritidsbetingede overnattinger
- Alle overnattinger i eid, lånt eller leid er ferie/fritidsreisende nordmenn
- Kun overnattende turister er med i tallgrunnlaget

Tabell 15 Totalt turistkonsum 2006 etter region, type produkt, reiseformål og nasjonalitet. Verdier eksklusive mva. Millioner kroner.

		Nordmenn			Utlendinger			Totalt
		Sum	Ferie	Yrke	Sum	Ferie	Yrke	
Halden	reiselivsprodukter	51,5	37,3	14,2	21,0	14,2	6,8	72,5
	andre produkter	53,8	50,8	3,0	11,5	10,0	1,4	65,3
	totalt	105,3	88,1	17,2	32,5	24,2	8,2	137,8
Fredrikstad/Hvaler	reiselivsprodukter	178,3	123,3	55,0	45,4	32,7	12,7	223,7
	andre produkter	230,2	219,7	10,5	28,2	25,8	2,4	258,4
	totalt	408,5	343,0	65,5	73,6	58,5	15,1	482,1
Sarpsborg	reiselivsprodukter	115,3	70,3	45,0	38,1	27,4	10,7	153,3
	andre produkter	88,8	79,1	9,8	21,0	18,7	2,3	109,9
	totalt	204,2	149,4	54,8	59,1	46,1	13,0	263,3
Mosseregionen	reiselivsprodukter	154,4	111,7	42,7	52,4	29,7	22,6	206,8
	andre produkter	107,1	100,3	6,9	22,7	19,1	3,6	129,9
	totalt	261,6	212,0	49,6	75,1	48,8	26,3	336,7
Indre Østfold	reiselivsprodukter	66,2	60,3	5,9	21,6	20,6	1,0	87,8
	andre produkter	94,9	93,7	1,3	18,4	18,2	0,2	113,3
	totalt	161,2	154,0	7,1	40,0	38,8	1,2	201,2
Østfold fylke	reiselivsprodukter	564,6	401,8	162,8	178,4	124,7	53,7	839,8*
	andre produkter	566,0	534,6	31,4	101,9	91,9	10,0	667,9
	totalt	1130,8	936,6	194,2	280,4	216,6	63,7	1507,7*

TØI rapport 920/2007

* Totaltallene for Østfold inkluderer 96,6 millioner i transporttjenester (jernbane og ferge) som ikke er fordelt på regioner eller etterspørselskategorier

Samlet er turistenes konsum i Østfold i 2006 beregnet til drøyt 1,5 milliarder kroner. Turistenes konsum fordeler seg med 840 millioner på de såkalte reiselivsproduktene og 668 millioner på andre produkter.

I tabell 16 vises det totale konsumet fordelt på hovedtyper av næringer. ”Annen privat tjenesteyting” omfatter produksjon av opplevelser, reisebyråtjenester, håndverkstjenester og andre tjenester relatert til hytteturisme, samt ulike servicetjenester turister etterspør (post- og tele, helse, bank, frisører etc).

Tabell 16 Totalt turistkonsum 2006 etter region og næringssektor. Verdier eksklusive mva. Millioner kroner.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold totalt
Millioner kroner						
Hotell og restaurant	42,8	137,0	94,4	129,0	44,0	442,3
Varehandel	48,0	181,1	81,6	99,1	81,5	482,5
Transport	18,2	54,2	33,9	46,9	28,8	274,4
Annen privat tjenesteyting	28,9	110,2	53,6	62,0	47,2	308,6
Totalt	137,9	482,5	263,5	336,9	201,5	1507,8
Prosentfordeling						
Hotell og restaurant	31,0	28,4	35,8	38,3	21,9	29,3
varehandel	34,8	37,5	31,0	29,4	40,4	32,0
Transport	13,2	11,2	12,9	13,9	14,3	18,2
Annen privat tjenesteyting	20,9	22,8	20,3	18,4	23,4	20,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TØI rapport 920/2007

Tallene for Østfold samlet er ikke lik summen av tallene for regionene på alle punkter. Dette henger sammen med følgende:

- Totalltallene for Østfold inkluderer 96,6 millioner i transporttjenester (jernbane og ferge) som ikke er fordelt på regioner
- Andelen av hyttegjestenes varekjøp er antatt å være noe høyere for fylket under ett enn for enkeltregionene (noe handel skjer i andre regioner enn hytteregionen)
- Personer som er bosatt i én region i Østfold og reiser på ferie i en annen region innen fylket er turister på regionnivå, men ikke på fylkesnivå.

3.5.2 Forbruk fordelt etter overnattingssegmenter

Nedenfor er det samlede turistkonsumet fordelt etter overnattingsform for hver region, angitt i millioner kroner og som prosentandeler.

Hensikten med denne framstillingen er å gi et bilde av hva de enkelte virksomhetsområdene mht til overnattingsform bidrar med absolutt og relativt i form av turistkonsum i de enkelte regioner og i fylkene.

Fredrikstad/Hvaler er den største reiselivsregionen, med et beregnet turistkonsum på ca 482 millioner. Deretter følger Mosseregionen (337 millioner), Sarpsborg (263 millioner), Indre Østfold (ca 200 millioner) og Halden (ca 138 millioner kroner (tabell 17).

Tabell 17 Forbruk totalt etter region og overnattingsform. Alle turister. Verdier eksklusive mva. Millioner kroner. 2006.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold samlet
Hotell	42,0	125,1	111,0	112,7	19,8	410,6
Camping/hyttegrenn	14,2	35,0	21,4	76,6	25,6	172,7
Slekt/venner	34,9	93,9	63,1	66,3	69,6	327,8
Annet, uoppgitt	8,0	31,8	12,6	17,1	13,7	83,3
Privat hytte	38,7	196,2	55,2	64,1	72,6	416,6
Ikke fordelt transport						96,6
Totalt	137,9	482,5	263,5	336,9	201,5	1507,6

TØI rapport 920/2007

Tabell 18 Forbruk totalt etter region og overnattingsform. Alle turister. Prosent. 2006.

	Halden	Fredrikstad/ Hvaler	Sarpsborg	Mosse- regionen	Indre Østfold	Østfold samlet
Hotell	30,5	26,0	42,2	33,5	9,8	27,2
Camping/hyttegrenn	10,3	7,3	8,1	22,8	12,7	11,5
Slekt/venner	25,3	19,5	24,0	19,7	34,6	21,7
Annet, uoppgitt	5,8	6,6	4,8	5,1	6,8	5,5
Privat hytte	28,1	40,7	21,0	19,0	36,1	27,6
Ikke fordelt transport	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,4
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

TØI rapport 920/2007

Betydningen av de enkelte overnattingsformene varierer en del fra region til region. Tallene i tabell 17 og 18 gjenspeiler således strukturene i overnattingstilbudet.

Hotellturismen har størst relativ betydning i Sarpsborg og Moss, mens camping er relativt sett størst i Mosseregionen. Gjester på private hytter har størst relativ betydning i Fredrikstad/Hvaler og i Indre Østfold. I Haldenregionen er hotellbesøk, besøk hos slekt og venner og bruk av privat omtrent like viktige som overnattingsformer. Besøk hos slekt og venner er viktig i alle regionene, men spesielt i Indre Østfold. Dette har sammenheng med at det er relativt stor befolkning i denne samleregionen i forhold til omfanget av turistbesøk ellers⁴.

⁴ Merk at vi her regner kun konsumet til de besøkende. Ekstra innkjøp foretatt av vertsfamilien kan ha vel så stor betydning, men dette kommer altså ikke inn under turistbegrepet slik vi har definert det.

4 Direkte og indirekte produksjonsvirkninger og sysselsetting

4.1 Innledning

4.1.1 Direkte og indirekte virkninger

De beregnede konsumtallene fra foregående kapittel omregnes til direkte virkninger ved å fordele verdien av turistenes *konsum* av ulike kategorier varer og tjenester som *produksjon* i ulike næringer. Dette anvendes som input i PANDA-modellen (se Johansen, Kann og Dybedal 2002) for å beregne de indirekte virkningene. Samlet resultat er produksjonsverdien av det turistenes forbruk direkte og indirekte genererer av etterspørsel i hvert fylke og region etter varer og tjenester.

De indirekte virkningene beregnes som den tilleggsetterspørsel de direkte virkningene skaper i form av leveranser og anvendelse av opptjente lønns- og eierinntekter.

Når det gjelder de indirekte virkningene, har vi på regionnivå valgt å presentere disse i form av en virkningsmultiplikator samlet for alle næringer. Dette henger blant annet sammen med nøyaktigheten i grunnlagsmaterialet; det vil si i konsumtallene, de fylkesvise nasjonalregnskap og i modellstrukturen i PANDA.

På grunnlag av de direkte og indirekte produksjonsvirkningene beregnes også sysselsettingstall.

Resultatene i analysen er først og fremst tallene i tabellene. Vi har i liten grad kommentert de enkelte resultatene i hver region.

4.1.2 Indirekte virkninger og næringsstruktur

Indirekte virkninger beregnes som ekstra produksjonsverdi i ulike næringer som følge av turistenes forbruk i fylket.

Et forhold som har betydning både for virkningstallenes størrelse og næringsfordeling er at man antar at produksjonen i enkelte næringer styres eksogent. Det vil si at den etterspørselsøkning som reiselivet representerer ikke får noen utslag for produksjonene i næringen, selv om de i praksis kan være underleverandører. Dette henger sammen med at noen næringer er av en slik karakter at den regionale etterspørsel er av mindre betydning for produksjonen. Dette gjelder spesielt næringer der produksjonen er politisk styrt, eller der den regionale ressurstilgangen eller andre tilbudssideforhold bestemmer produksjonen. Produksjonen i statlig og kommunal virksomhet er politisk styrt og på kort sikt antatt uavhengig av den generelle etterspørselsutviklingen i regionen. Tilsvarende betraktes også produksjonen i primærnæringene som uavhengig av etterspørselen fra turister. Virkningstallene i disse næringene blir dermed lik null, det vil si at produksjonen er uavhengig av turistetterspørselen.

4.1.3 Overgangen fra etterspørselsverdier til produksjonsverdier

Turistenes konsum er beregnet ut fra forbruket av varer og tjenester. Direkte og indirekte virkninger presenteres imidlertid som produksjon fordelt på næringer. Som input i PANDA anvendes også produksjon etter næring.

Det er ikke noen automatikk i overgangen mellom vare/tjeneste og næring – man må ned på et veldig disaggregert nivå for å kunne tilordne varer og tjenester helt nøyaktig til riktig produksjonssektor.

Når vi aggregerer turistenes etterspørsel til fire hovedgrupper av næringer; hotell- og restaurantvirksomhet (overnatting/servering), varehandel (dagligvarer, klær/sko, suvenirer, bensin, verkstedtjenester etc), transport (taxi, jernbane, buss, ferjer, fly etc) og diverse tjenesteyting (opplevelser, helse, post/tele, bilutleie, reisebyrå/turoperatør, håndverkstjenester til hytta etc) får vi en brukbar og nøyaktig nok tilnærming.

I alle næringer har vi regnet omsetningsverdi minus merverdiavgift som produksjonsverdi. Når det gjelder varehandel er det imidlertid noen spesielle forhold som må tas hensyn til:

Produksjonsverdien regnes i varehandelen, i henhold til prinsippene i nasjonalregnskapet, litt forenklet sagt lik bruttofortjenesten, det vil si avansen. Det er også dette produksjonsbegrepet som legges til grunn for hva som er input i PANDA-modellen for beregning av indirekte virkninger og sysselsettingseffekter.

Turistenes forbruk innenfor begrepet varehandel skjer innenfor detaljhandelen, her er gjennomsnittlig bruttofortjeneste (på landsbasis) 31 % i følge SSBs strukturstatistikk for varehandelen. Denne andelen må vi også legge til grunn for detaljhandelen i Østfold og i de enkelte regioner når det gjelder produksjonsverdien i varehandelen.

4.2 Direkte og indirekte produksjonsvirkninger

4.2.1 Virkninger på fylkesnivå

Nedenfor følger hovedresultater for Østfold fylke. De resultatene vi presenterer er virkningstall i millioner kroner for 2006 for de viktigste næringene og totalt. Videre presenteres næringsvis fordeling av direkte og indirekte virkninger.

For Østfold samlet ble det beregnet et samlet turistkonsum eksklusive merverdiavgift på 1 508 millioner kroner. De samlede direkte produksjonsvirkningene er beregnet til ca 1 175 millioner kroner. Differansen skyldes at kun bruttofortjenesten regnes som produksjonsverdi i varehandelen.

De indirekte virkningene utgjør om lag 435 millioner kroner for fylket under ett. De er absolutt og relativt størst i tjenesteytende sektorer. Dette henger først og fremst sammen med at en stor del av produktinnsatsen (underleveranser) i tjenesteytende sektorer som varehandel, hotell/restaurant og transport er tjenester (håndverkere, markedsføring, regnskap, etc).

Tabell 19 Direkte og indirekte virkninger av reiseliv etter næring. Østfold 2006. Verdier eksklusive mva. Millioner kroner.

	Sum direkte virkninger	Sum indirekte virkninger	Totalt
Varehandel ⁵	149,6	28,8	178,4
Hotell og restaurant	442,3	26,4	468,7
Transport	274,4	60,4	334,9
Annen privat tjenesteyting	308,6	107,4	416,0
Post og tele, bank og forsikring		70,5	70,5
Bygg og anlegg		35,2	35,2
Nærings- og nytelsesmidler		35,2	35,2
Andre næringer		70,5	70,5
Totalt	1174,9	434,6	1609,5
Multiplikator produksjon			1,37

TØI rapport 920/2007

Produksjonsmultiplikatoren på 1,37 forteller at for hver krone i økt produksjon turismen medfører, skapes det ytterligere produksjonsverdi på 37 øre. Dette som følge av underleveranser og økt vare- og tjenesteetterspørsel som følge av økte eierinntekter og lønnsinntekter.

4.2.2 Virkninger på regionnivå

Multiplikatoreffektene (omfanget av indirekte virkninger) er erfaringsmessig lavere jo mindre – og mer geografisk perifert – område vi studerer. Dette har sammenheng med at næringsstruktur og servicetilbud blir mindre variert og at et område i mindre grad blir selvdekkende med hensyn til underleveranser. Regionene i denne analysen omfatter med unntak av Indre Østfold relativt store byområder med ganske variert næringsliv. Multiplikatorene for disse regionene ligger derfor relativt nær (1,33 – 1,34) fylkesmultiplikatoren (1,37). For indre Østfold er multiplikatoren beregnet til 1,28.

Estimatene for indirekte virkninger for enkelt næringer er såpass usikre at vi har vært nødt til å foreta følgende forenkling:

For hotell- og restaurantvirksomhet, varehandel, transport og ”annen privat tjenesteyting” antar vi at indirekte virkninger er de samme relativt sett (prosentvis) som på fylkesnivå.

For øvrige næringer oppgir vi kun indirekte produksjonsvirkninger samlet.

I tabellene nedenfor er det beregnede turistkonsumet i de enkelte regionene omregnet til produksjonsverdi i noen hovednæringer. Dette viser de direkte

⁵ Produksjonsverdien er lik bruttofortjenesten, lik 31 % (landsgjennomsnitt) av omsetning ekskl. mva.

produksjonsvirkningene. I tillegg viser tabellene de indirekte virkningene fordelt på næringer ut fra forutsetningene beskrevet ovenfor.

Tabell 20 Direkte og indirekte virkninger etter næringer og region. Verdier eksklusive mva. Millioner kroner 2005.

	Halden			Fredrikstad og Hvaler		
	Direkte	Indirekte	Sum	Direkte	Indirekte	Sum
Hotell og restaurant	42,8	2,6	45,4	137,0	8,2	145,2
Varehandel ⁶	14,9	2,9	17,8	56,1	10,8	67,0
Transport	18,2	4,0	22,2	54,2	11,9	66,1
Annen privat tj,	28,9	10,1	39,0	110,2	38,4	148,6
Andre næringer		15,0	15,0		53,0	53,0
Sum	104,8	34,5	139,3	357,5	122,3	479,8
Multiplikator produksjon			1,33			1,34

TØI rapport 920/2007

	Sarpsborg			Mosseregionen		
	Direkte	Indirekte	Sum	Direkte	Indirekte	Sum
Hotell og restaurant	94,4	5,6	100,0	129,0	7,7	136,7
Varehandel	25,3	4,9	30,2	30,7	5,9	36,6
Transport	33,9	7,5	41,4	46,9	10,3	57,2
Annen privat tj,	53,6	18,7	72,3	62,0	21,6	83,6
Andre næringer		34,0	34,0		46,0	46,0
Sum	207,2	70,6	277,8	268,6	91,5	360,1
Multiplikator produksjon			1,34			1,34

TØI rapport 920/2007

	Indre Østfold		
	Direkte	Indirekte	Sum
Hotell og restaurant	44	2,6	46,6
Varehandel	25,3	4,9	30,2
Transport	28,8	6,3	35,1
Annen privat tj,	47,2	16,4	63,6
Andre næringer		10,0	10,0
Sum	145,3	40,3	185,6
Multiplikator produksjon			1,28

TØI rapport 920/2007

⁶ Produksjonsverdien i varehandel er lik bruttofortjenesten, lik 31 % (landsgj.snitt) av omsetning ekskl. mva.

4.3 Sysselsetting

Sysselsetting som følge av turisme omfatter både direkte og indirekte sysselsetting. Datagrunnlaget for disse beregningene er PANDA-kjøringer. På regionnivå er PANDA-beregningene for hver næring beheftet med en del usikkerhet. Vi presenterer derfor kun tall for samlet sysselsetting (direkte og indirekte til sammen).

Av tabell 21 framgår det at 2 390 personer var sysselsatte i Østfold som direkte eller indirekte følge av *overnattende turistets etterspørsel etter varer og tjenester*.

Tabell 21 Antall direkte og indirekte sysselsatte etter næring. Østfold. 2006.

	Antall sysselsatte ⁷	Prosentandel
Hotell og restaurant	901	38
Varehandel	343	14
Transport	325	14
Annen privat tjenesteyting	640	27
Andre næringer	181	8
Alle næringer	2390	100

TØI rapport 920/2007

Størst er sysselsettingen innen hotell- og restaurantsektoren og innen sektoren ”annen privat tjenesteyting”. Den reiselivsrelaterte sysselsettingen utgjør en relativt lav andel av samlet sysselsetting i Østfold (ca 1,9 prosent). Her skal man imidlertid være oppmerksom på at antallet sysselsatte totalt i denne sammenheng er et litt annet begrep⁸ enn det vi har anvendt for reiselivet. I PANDA er sysselsettingsbegrepet knyttet til antall årsverk i den regionen man ser på. Innen for eksempel hotell- og restaurantbransjen forekommer det en god del sesong- og deltidsarbeid.

Andelstallene i tabell 22 er således ikke helt riktige, men gir kun en pekepinn om reiselivets relative betydning.

⁷ Antall årsverk utført innen fylket, uavhengig av bosted

⁸ Sysselsatte er definert som personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuken, samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon e.l. Personer som er inne til førstegangs militær- eller siviltjeneste regnes som sysselsatte. Personer på sysselsettingstiltak med lønn fra arbeidsgiver klassifiseres også som sysselsatte. Tallene gjelder bosatte innen fylke/region.

Tabell 22 Antall sysselsatte som følge av direkte og indirekte reiselivsrelatert etterspørsel, etter region. Andel av sysselsetting totalt, prosent. Østfold 2006

Region	Antall sysselsatte	Andel av total sysselsetting
Halden	221	1,6
Fredrikstad/Hvaler	762	2,1
Sarpsborg	441	1,8
Mosseregionen	572	2,2
Indre Østfold	337	1,2
Ikke fordelt på regioner	57	

TØI rapport 920/2007

Sysselsettingen som ikke er fordelt på region gjelder i hovedsak produksjon av transporttjenester innen jernbane og ferge.

4.4 Oppsummering direkte og indirekte virkninger

Nedenfor har vi samlet hovedtallene for regioner og fylker.

Tabell 23 Direkte og indirekte reiselivsrelatert etterspørsel, etter region og fylke. Overnattinger, produksjonsvirkninger og sysselsetting 2005.

	1000 overnattinger	Totalt turistkonsum mill. kroner	Direkte + indirekte produksjonsvirkninger mill. kr. ⁹	Antall direkte og indirekte sysselsatte	Produksjonsmultiplikator
Halden	393	137,8	139,3	221	1,33
Fredrikstad/Hvaler	1557	482,1	479,8	762	1,34
Sarpsborg	614	263,3	277,8	441	1,34
Mosseregionen	836	336,7	360,1	572	1,34
Indre Østfold	672	201,2	185,6	337	1,28
Østfold	3602	1507,7	1607,9	2390	1,37

TØI rapport 920/2007

Tallene gjelder bare overnattende besøkende i Østfold. Tallene inkluderer ikke omsetning fra gjennomreisende og andre dagsbesøkende. Effekter av båtturisme er dermed med, som del av turisme med ”annen eller uoppgitt” overnatting.

⁹ Produksjonsverdien i varehandel er her regnet som bruttofortjenesten (er lik 31 % av omsetning eksklusiv merverdiavgift).

5 Nærmere om gjennomgangstrafikk, dagsturisme og båtturisme

5.1 Gjennomgangstrafikk

Østfold har stor gjennomgangstrafikk på E6 (Svinesund) og E18 (Ørje). Gjennomgangstrafikken i turistsammenheng omfatter personer som ikke har steder innen fylket som besøksmål. Disse formodes å legge igjen en del penger i løpet av den forholdsvis korte reisen gjennom Østfold. Vi kan i utgangspunktet skille mellom:

- Utenlandske feriereisende på vei inn i eller ut av Norge
- Norske reisende på vei til/fra feriereisemål i Sverige eller via Sverige
- Norske dagsturreisende til Sverige (spesielt handleturer)

E-18 i Østfold omfatter en strekning på litt under 60 km, fra Akershus grense til Svenskegrensen. Tilbudet av kjøpesentre, spisesteder og bensinstasjoner i direkte tilknytning til E-18 er relativt beskjedent. Naturlige stoppesteder (hvor E18 per dato passerer gjennom) er Spydeberg, Mysen og Ørje, og (delvis) Askim.

E-6 omfatter ca 60 km fra fylkesgrensen ved Kambo til Svinesund. Tilbudet av kjøpesentre, spisesteder og bensinstasjoner i direkte tilknytning til E6 er større enn ved E18 (Mosseporten/By the Way, Sollikrysset, Skjeberg, Svinesund m fl).

Det vi kan regne som gjennomreisendes turistkonsum i Østfold består i hovedsak av varer og tjenester knyttet til servering, detaljhandel og bensin. Hvor mye denne "industrien" leverer til gjennomreisende turister er imidlertid vanskelig å beregne, vi må her gjøre en del forutsetninger og anslag.

Totalomsetningen i butikker, kiosker, bensinstasjoner, kafeteriaer etc langs E6 og E18 kunne vært et utgangspunkt. Omsetningen omfatter imidlertid også lokalt forbruk, noen steder er dette dominerende, andre steder er de veifarende hovedmålgruppene, og vi måtte uansett gjøre anslag på fordelingen av lokalt salg og salg til gjennomreisende. Vi har valgt å beregne hva gjennomreisende legger igjen ved å beregne antall gjennomreisende på ett år og stipulere et forbruk per hode.

5.1.1 Utenlandske reisende

Gjennomgangstrafikken av utenlandske turister har vi beregnet ut fra TØIs årlige "gjesteundersøkelse" blant utenlandske turister. I våre undersøkelser intervjuer vi passasjerer som reiser ut av Norge, og vi teller biler på vei ut. Antallet som reiser inn via Svinesund og Ørje er omtrent det samme som antallet som reiser ut.

Business omfatter ikke ordinære reiser eller ukependling til og fra arbeid i Norge.

Beregningene viser følgende tall for utenlandske reisende (ut av Norge):

Tabell 24 Antall utenlandske turister som passerer Østfold ut av Norge. 2006. 1000 reisende.

	Svinesund			Ørje		
	Ferie	Business	Sum	Ferie	Business	Sum
Dagsbesøk	124	55	179	95	41	136
Overnattende	287	72	359	142	38	180
Sum	411	127	538	237	79	316

TØI rapport 920/2007

Regner vi samme trafikk begge veier og antar at ca 10 prosent har Østfold som besøksmål (ikke gjennomreisende), får vi ca 970 000 gjennomreisende over Svinesund og ca 570 000 over Ørje.

5.1.2 Norsk gjennomgangstrafikk

Ut fra TØIs nasjonale reisevaneundersøkelse 2005 (RVU 2005) kan det gjøres anslag på omfanget av norske reisende over Svinesund og Ørje. Det er med grunnlag i RVU 2005 beregnet at nordmenn foretok ca 24 millioner enkeltreiser til og fra Sverige (tur/retur regnes som to reiser) med bil og buss i 2005 (Denstadli 2006). Hovedtyngden av disse 12 millionene besøk er handleturer. Spørsmålet er så hvor mye av dette som går gjennom Østfold, og hvor mange reiser som er foretatt av personer som ikke er bosatt i Østfold.

I flg Denstadlis analyse foregår 51 prosent av reisene til Sverige til Västra Götaland (3/4 av disse reiser til Strømstad kommune). Dette innebærer om lag 6 millioner tur/returreiser som i hovedsak går over Svinesund. Om lag 19 prosent av reisene går til Värmland (2,4 millioner tur/returreiser).

Nærmere undersøkelser av grensehandelen (Vågane 2006) viser at de handlereisende fordeler seg etter bosted slik: Østfold (26 %), Akershus (17 %), Oslo (13 %), Hedmark (12 %), Vestfold (7 %) og Buskerud (6 %) og andre fylker i Sør-Norge (10 %). Trekker vi ut Hedmark og halvparten av de reisende fra Akershus og øvrige fylker sør for Trøndelag står vi igjen med at 66 prosent av reisene foretas av personer som er bosatt slik at Svinesund eller Ørje er de mest sannsynlige innfallsporter til Sverige. Av dette utgjør altså personer bosatt i Østfold 26 prosentpoeng, eller ca 40 prosent.

Handleturer omfatter 75 prosent av reisene til Strømstad kommune og 52 prosent av reisene til Värmland (i følge Denstadlis analyse). Vi har ikke tall for den geografiske fordelingen av de som reiser på rene fritidsreiser utenom handleturer eller på arbeidsbetingede reiser. Vi må derfor anta samme geografiske fordeling som for de som er på handletur.

I det følgende tar vi utgangspunkt i antall enkeltreiser (passeringer gjennom Østfold den ene eller andre veien):

Vi står altså overfor 12 millioner reiser til og fra Västra Götaland og 4,8 millioner reiser til og fra Värmland. Østfoldinger står for 40 prosent av disse reisene. Vi vet ikke østfoldingenenes fordeling på Ørje og Svinesund, men må anta samme fordeling som for totalen. Dette gir totalt ca 10,1 millioner gjennomreisende

nordmenn, herav ca 7,2 millioner over Svinesund/Halden og 2,9 millioner over Ørje.

I tillegg kommer reiser til og fra Finland (1,9 millioner) og til Danmark og Europa ellers (til sammen 1,4 millioner). Vi antar at ca halvparten av bilreisene til/fra Danmark og kontinentet går på vei gjennom Sverige (Svinesund), men at kun en marginal del av reisene til Finland (ca 100 000) går gjennom Østfold (Ørje). Disse reisene går i hovedsak via Midt-Norge og Troms/Finmark.

Totalt har vi beregnet en gjennomgangstrafikk av nordmenn gjennom Østfold på til sammen 7,9 millioner (ca 8000 biler i døgnet) begge veier over Svinesund/Halden og til sammen 3,0 millioner (ca 3000 biler i døgnet) begge veier over Ørje.

5.1.3 Beregninger av forbruk

Beregningene foran har gitt grunnlag for å fordele de gjennomreisende bilturistene slik:

Tabell 25 Kategorier av reisende gjennom Østfold 2005. 1000 enkeltreiser.

	Svinesund/Halden	Ørje
Utenlandske gjennomreisende	970	570
Nordmenn på handletur	4050	1560
Nordmenn på ferie- eller yrkesbetinget reise	3850	1440
Sum	8870	3570

TØI rapport 920/2007

Vi har ikke noe spesifikt datagrunnlag i form av spørreundersøkelser eller annet grunnlag for å kunne lage gode anslag på gjennomreisendes forbruk.

Vi kan nærme oss noen anslag ved å gjøre antakelser og forutsetninger innenfor et "lavt alternativ" og et "høyt alternativ". Dette må mer betraktes som talleksempler og ikke dokumenterte faktatall. Hensikten er å antyde øvre og nedre grenser for mulig omfang.

Beregningene tar utgangspunkt i følgende gjennomsnittlige "handlepakker" for hver bil som faktisk stopper, som er basert på 2,7 personer i hver bil (RVU 2005):

Lavalternativet: Av hver bil som stopper, fyller hver tredje bil bensin for 500 kroner, hver fjerde bil handler mat og drikke (servering) for 240 kr, og hver bil handler kioskvareer for 60 kroner. Dette gir et snittforbruk på 100 kroner per passasjer i de bilene som stopper i Østfold (eksklusive merverdiavgift).

Høyalternativet: Annenhver bil som stopper fyller bensin for 500 kroner, hver fjerde bil handler mat og drikke for 280 kroner og hver bil som stopper kioskvareer for 85 kroner. Dette gir 150 kroner per passasjer i gjennomsnitt for biler som stopper (eksklusive merverdiavgift).

Ytterligere utslag får vi når vi begynner å anslå hvor stor andel av bilene som stopper:

Kjøreturen gjennom Østfold tar en knapp time både på E18 og E6. For de fleste reisende på utgående (mot Sverige) vil gjennomreisen gjennom Østfold komme relativt tidlig på reisen denne dagen, og sannsynligheten for at man gjør stopp for å handle, fylle bensin eller spise antas å være relativt liten. Sannsynligheten for stopp kan være noe større for reisende inn til Norge.

Generelt tror vi at nordmenn på handletur stopper lite på reisen gjennom Østfold. Handling foregår i Sverige (Töcksfors, Årjäng, Svinesund, Strømstad etc), sannsynligvis også bensinfylling og kjøp av serveringstjenester. I lavalternativet antar vi at hver 30. bil stopper og i høyalternativet at hver 20. bil stopper.

Når det gjelder trafikk ellers (ferie, yrkesreiser etc utenom handleturer) gjør vi følgende antakelser for de to strekningene:

E6: For utreisende nordmenn og utlendinger antar vi at hver 15. bil stopper i lavalternativet og hver 10. bil i høyalternativet. For innreisende regner vi at hver 12. bil stopper i lavalternativet og hver 8. bil i høyalternativet.

E18: For utreisende nordmenn og utlendinger antar vi at hver 20. bil stopper i lavalternativet og hver 12. bil i høyalternativet. For innreisende regner vi at hver 15. bil stopper i lavalternativet og hver 10. bil i høyalternativet.

Disse forutsetningene gir følgende omsetningsbeløp eksklusive mva:

Tabell 26. Beregnet turistforbruk langs E6 og E18. Millioner kroner eksklusive mva.

	Lavalternativet		Høyalternativet	
	E6	E18	E6	E18
Utenlandske gjennomreisende	7,3	3,3	16,4	7,8
Nordmenn på handletur	13,5	5,2	30,4	11,7
Nordmenn på ferie- eller yrkesbetinget reise	28,9	8,4	65,0	19,8
Sum	49,7	16,9	111,7	39,3

TØI rapport 920/2007

Til sammen gir dette i lavalternativet en omsetning eksklusive mva på ca 67 millioner kroner. Dette tilsvarer at reisende gjennom Østfold legger igjen ca 6 kroner hver langs E6 og 5 kroner langs E18.

I høyalternativet får vi en samlet omsetning på 151 millioner kroner eksklusive mva. Dette tilsvarer at reisende gjennom Østfold legger igjen ca 13 kroner hver langs E6 og 11 kroner langs E18.

5.2 Dagsbesøk

Dagsturister i fylket er besøkende på dagstur til reisemål i Østfold fra bosted eller ferieoppholdssted utenfor fylket (utenom gjennomreisende som gjør et stopp).

Dagsturister kan være besøkende til

- populære besøksmål (Fredriksten, Gamlebyen i Fredrikstad, Haldenkanalen, Jeløya, etc) og

- til arrangementer (f eks Momarkedet, opera Fredrikssten, fotballkamper i Fredrikstad)
- til aktiviteter (badeland, golf – Østfold har per dato 10 golfbaner med fra 6 til 18 hull, etc) og rekreasjonsområder
- byområder for shopping, restaurantbesøk etc

Dagsturister kan være pensjonistgrupper, skoleklasser, idrettslag eller rett og slett personer på familiebesøk eller sykkeltur, biltur eller båttur. Dagsturister er altså en til dels svært uensartet gruppe.

TØIs nasjonale reisevaneundersøkelse (RVU 2005) gir følgende fordeling av reiser til Østfold (fra andre fylker) etter formålet med reisen:

Tabell 27 Dagsreiser til Østfold etter formål 2005. Prosent.

Lange reiser (over 100 km)		Korte reiser	
Formål	%-andel	Formål	%-andel
Ferie og fritidsreiser	7,6	Besøk (privat besøk hos familie, venner, sykebesøk)	32,6
Besøk hos slekt og venner	27,4	Handleurer, diverse ærend	26,2
Organisert fritidsaktivitet	4,9	Ferie og fritidsreiser	10,5
Fornøyelse/underholdning	4,8	Organiserte fritidsaktiviteter; musikk, idrett, etc	11,4
Private ærend, andre formål	14,3	Yrkesrelaterte reiser	5,2
Yrkesrelaterte reiser	34,7	Andre formål	14,2
Andre formål	6,3		
Sum	100		100

TØI rapport 920/2007

Vi har lite tallgrunnlag for å få noe begrep om størrelsen på denne gruppen. Oppblåste tall fra RVU 2005 angir om lag 60 00 reiser, men dette er ikke pålitelige tall når det gjelder totalt omfang.

Det finnes i noen grad besøkstall for enkelte besøksmål (Fredriksten, Gamlebyen etc), men disse tallene er dels ganske upålitelige. Dessuten omfatter besøkstallene både ”reelle” dagsturister og besøkende fra f eks hytteopphold i Østfold og ikke minst lokalt bosatte eller bosatte andre steder i Østfold, og det føres naturlig nok ingen egen statistikk over hvor mye av besøket som er ”ekte” dagsturister.

De nasjonale reisevaneundersøkelsene gir heller ikke tilstrekkelig gode data om dagsturer av denne type.

Vi har derfor ikke funnet det mulig å beregne hvor mye dagsbesøkende turister legger igjen i Østfold og i de enkelte regioner.

Vi kan likevel gjøre et regneeksperiment:

Det er rimelig å anta at dagsturisters forbruk er svært varierende etter hva som er formålet med besøket. Dersom vi stipulerer et gjennomsnittlig forbruk på 100 kr per besøkende, vil vi få følgende:

- 100 000 besøkende legger igjen 10 millioner kroner.
- 200 000 besøkende legger igjen 20 millioner kroner

Hvorvidt 200 000 dagsbesøkende er et høyt anslag er naturlig nok usikkert, men det er sannsynligvis ikke for høyt. Uansett utgjør ikke dagsturismen noen stor andel av turismen i Østfold målt i kroner. Man må her huske på at en stor del av besøkende på attraksjoner, i byområder etc er personer som allerede er på for eksempel hytte- eller campingferie eller privatbesøk i Østfold, og således ikke er dagsturister til fylket, men er regnet med blant overnattende besøkende.

5.3 Båtturisme

I innledningskapitlet (avsnitt 1.1.4) er det forklart at overnattinger i egen båt (som i all hovedsak gjelder norske reisende) ikke er spesifisert som egen kategori i SSBs tall for norske feriereiser. I våre fylkestall for norske overnattinger, som er beregnet ut fra SSBs ferieundersøkelser (i tillegg til hotell-, camping-, hyttegrend- og hytteformidlingsstatistikk), er slike overnattinger dekket under kategorien ”annen og uoppgitt overnatting”.

”Båtfolket” skal derfor i prinsippet være med i denne rapportens overnattingstall og dermed også i forbrukstallene.

Det har likevel vært ønskelig å gjøre noen estimater for å se hvor mye båtturismen kan bety i fylket.

Vi har tatt utgangspunkt i gjestehavnskapasitet i de enkelte regionene (kilde: Båtmagasinet), og stipulert antall båtdøgn i disse havnene. Det er i alt 26 gjestehavner registrert i Båtmagasinet, inkludert fem gjestehavner i Haldenvassdraget, herav to i Halden kommune og tre i indre Østfold (Aremark og Marker). Til sammen har disse gjestehavnene ca 800 gjesteplasser.

Det foreligger også en undersøkelse fra Østfoldforskning (Skønberg og Normann 2007) blant brukere av seks gjestehavner i Østfold. Her oppgis antall gjestedøgn (båtdøgn) og antall plasser, slik at vi får noen beleggstall vi kan anvende også for de øvrige havnene. Her er det også oppgitt tall for andelen overnattinger i såkalte uthavner (Båtmagasinet beskriver i alt 60 slike i Østfold).

Gjestehavnene i Østfoldforskningens undersøkelse har et belegg på fra 11 til 35 (båter per plass) i løpet av året, med et gjennomsnitt på 23. Anvender vi dette tallet som snitt for de 800 plassene, får vi totalt antall båtgedøgn på 18 500.

Vi regner videre at hver båt har 3,5 personer om bord i gjennomsnitt, dette gir totalt 65 000 gjestedøgn. Som estimat betraktet er det en relativ grov tilnærming, men tallene gir en brukbar ide om hvilken størrelsesorden vi snakker om.

Det neste spørsmål er hvor mange av disse som er turister i vår forstand, det vil si ikke hjemmehørende i den regionen hvor overnattingen er foretatt. Vi vil i utgangspunktet anta at en del av trafikken er lokal. Som en forenkling regner vi med at den overvurderingen vi gjør ved å regne alle overnattinger i gjestehavnene som turistovernattinger kompenseres det at vi ikke har noe estimat for turistrelaterte båtbesøk til uthavner og private fritids- og boligeiendommer.

Vi har ikke i tidligere undersøkelser hatt noen eksplisitte forbrukstall for båtreisende å gå ut fra, bortsett fra døgnpriser for gjestehavnene. Disse varierer fra

50 kroner opp til ca 200 kroner per døgn for båter mindre enn ca 35 fot (varierer). Østfoldforsknings undersøkelse oppgir et forbruk på kr 1008 per døgn per båt i gjestehavn, inkludert havneavgiften. Det understrekes at forbruket varierer kraftig.

Vi vil likevel anvende dette som et estimat på samlet forbruk. Med utgangspunkt i 18 500 båtdøgn i gjestehavnene gir et samlet forbruk på ca 18,7 millioner kroner.

Fredrikstad/Hvaler er den viktigste regionen for båtlivet, regionen har nesten to tredeler (520 plasser) av gjestehavn plassene i fylket. Deretter følger Halden (125 plasser), Mosseregionen (70 plasser) og indre Østfold (ca 65 plasser). Sarpsborg er kun registrert med 20 plasser.

I Østfoldforsknings undersøkelse utgjør overnattinger i uthavner ca halvparten av overnattingene i gjestehavner. Det vil si drøyt 9 000 båtdøgn og ca 31 500 personovernattinger. Vi har ikke beregnet forbruk knyttet til disse overnattingene, idet vi antar at båtturistene konsum (mat, drivstoff, fornøyer etc.) skjer under oppholdet i gjestehavnene.

Litteratur

- Andreassen, Lisbeth 2004: *Hytteundersøkelsen i Vestfold 2004*. Lito Reiselivsanalyse, Larvik
- Brændvang og Sørensen 2002: Fylkesfordelt satellittregnskap for turisme (Statistisk sentralbyrå rapport 2002/9)
- Regionaløkonomiske virkninger av reiseliv – utvikling av en analysemodell. (Steinar Johansen, Frode Kann og Petter Dybedal 2002, NIBR-rapport 2002:23)
- Daae, Bern og Jæger 2007: *Merkevaren Østfolds merkeidentitet og merkeimage. Resultat for "Spørreskjema Hytteeiere" i Østfold 2007*. Foreløpig utkast. Østfold fylkeskommune
- Denstadli, Jon Martin 2006: Reiseomfang og transportmiddelbruk på lange reiser. TØI rapport 865/2006
- Dybedal, Petter 2005: *Ringvirkninger av reiseliv i Buskerud, Telemark og Vestfold*. TØI rapport 780/2005.
- Dybedal, Petter 2006a: *Ringvirkninger av reiseliv for Aust-Agder og Vest-Agder 2005*. TØI rapport 867/2006.
- Dybedal, Petter 2006b: *Økonomiske ringvirkninger av reiseliv i Hedmark og Oppland 2005*. TØI rapport 863/2006.
- Ericsson, Birgitta og Reidun Grefsrud 2005. *Fritidshus i innlandet: Bruk og lokaløkonomiske effekter*. Rapport 06/2005. Østlandsforskning
- Rideng, Arne, Jan Vidar Haukeland og Petter Dybedal 2006: *Utenlandske turistenes forbruk i Norge 2005*. TØI rapport 823/2006.
- Skønberg, Sven Erik og Steinar Normann 2007: Båtturisme i Østfold. Østfoldforskning: Rapport OR.10.07
- Velvin, Jan, 2003: *Fremtidsrettet hytteutvikling. Brukerundersøkelse blant hytteeiere i Hol, Rollag og Sigdal – resultater og anbefalinger*. Buskerud fylkeskommune/Høgskolen i Buskerud juni 2004
- Vågane, Liva 2006: Daglige fritidsaktiviteter, hytte- og båtliv og svenskehandel. TØI rapport 861/2006

Besøks- og postadresse:

Transportøkonomisk institutt
Gaustadalléen 21
NO 0349 Oslo

Telefon: 22 57 38 00
Telefaks: 22 60 92 00
E-post: toi@toi.no

www.toi.no

**Transportøkonomisk institutt
Stiftelsen Norsk senter for samferdselsforskning**

- utfører forskning til nytte for samfunn og næringsliv
- har rundt 70 forskere med høy, flerfaglig samferdselskompetanse samarbeider med en rekke samfunnsinstitusjoner, forsknings- og undervisningssteder i Norge og i utlandet
- gjennomfører forsknings- og utredningsoppdrag av høy kvalitet innen områder som trafiksikkerhet, kollektivtransport, miljø, reisevaner, reiseliv, planlegging, beslutningsprosesser, transportøkonomi og næringslivets transporter
- driver aktiv forskningsformidling gjennom TØI-rapporter, Internett, tidsskriftet Samferdsel og andre nasjonale og internasjonale tidsskrifter
- deltar i CIENS, Forskningscenter for miljø og samfunn, i Forskningsparken nær Universitetet i Oslo